

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO

MESEČNIK • LETNIK 9 • 7,80 € za naročnike v šoli, 8,32 € za naročnike na domu, 9,90 € v prosti prodaji

Moj TEST

Podvodni svet

Rekorder iz živalskega vrta

Istra

Nagrajenci naj stripa

POSTER

Hey,
že poznate
hit letošnjega
poletja?

NOVO

Dragi planetovci!

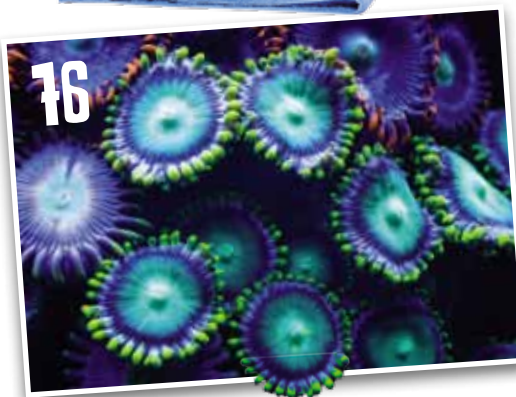
Poletje je tu, kaj še sploh dodati? ☺ Veliko spodbudnih in prijaznih pisem ste nam poslali skozi leto, odlični pa so bili tokrat predvsem vaši stripi, s katerimi ste sodelovali pri našem natečaju za Naj strip. Nekaj najboljših, po mnenju hude komisije, objavljamo v reviji, a naj bo jasno, da smo bili veseli prav vseh! Da ste si vzeli čas, razvili idejo in jo razkrili na papirju, ni »kr neki«. ☺

Zdaj pa nujno z revijo ven na zrak ali pod kako drevo v senco, ker boste našli v njej kup luštnih namigov, kaj početi med počitnicami. Smo se potrudili, da je tokratni bajsi čaroben, topel, voden, ljudski, mikro, osvetljen, poln vitaminov, veselja ...

... vse do septembra, ko se spet srečamo in smo za vas pripravili kopico novosti. Odslej bo vsak mesec na obisku tudi ZOO Ljubljana, prvi rekorder je že v tej številki! Še več bo poskusov, in to v sodelovanju s šolskim tekmovanjem Kresnička, drugačna potepanja po Sloveniji pa bodo razveselila vse člane turističnih krožkov po Sloveniji, saj smo se pridružili šolskemu tekmovanju Turizmu pomaga lastna glava.

A do tam je še daaaaaleč, zato vam pošiljamo velik objem in poljubček! Se vidimo!

Senja Požar, odgovorna urednica

Pišite nam na moj.planet@mkz.si ali www.mladinska.com/mojplanet, kjer najdete poskuse pa tudi učne liste in filme.

4 MORSKE ŽIVALI

Čarobni podvodni svet

10 TUJE DEŽELE

Korzika

14 NARAVNI POJAVI

Strele

18 REKORDERJI IZ ŽIVALSKEGA VRTA

Gepard

20 DIVJE ŽIVALI

Zgodba o kozorogu

24 ISTRA

Polotok sonca in kamna

28 ČLOVEŠKO TELO

Veselje

30 TA MESEC

32 SADJE

Mavrica zdravja

34 RIBE

Potočna postrv

36 POTEPANJA PO SLOVENIJI

Krka in pustolovki park Otočec

40 SIVE CELICE

42 FOTOGRAFIJA MESECA

Morska vetrnica in ribica klovni

53 PLANETOV RECEPT

Smuti

54 DR. VETKO

56 LJUDSTVA

Svet in ljudje

60 NUŠIN KOTIČEK

Pasje poletje

62 HABITAT

Puščave

64 MOJ TEST

Počitnice

66 MIKRO

V krogu življenja

68 PODVODNI SVET

Bioluminiscenca

72 PLANETOV STRIP

Na taborjenju

76 NARAVA

Barve in vzorci

78 SIVE CELICE

80 NAJ STRIP

Nagrajenci

82 DELAVNICA

Tipi – indijanski šotor

84 MOJ PLANET PRIPOROČA

86 SIVE CELICE

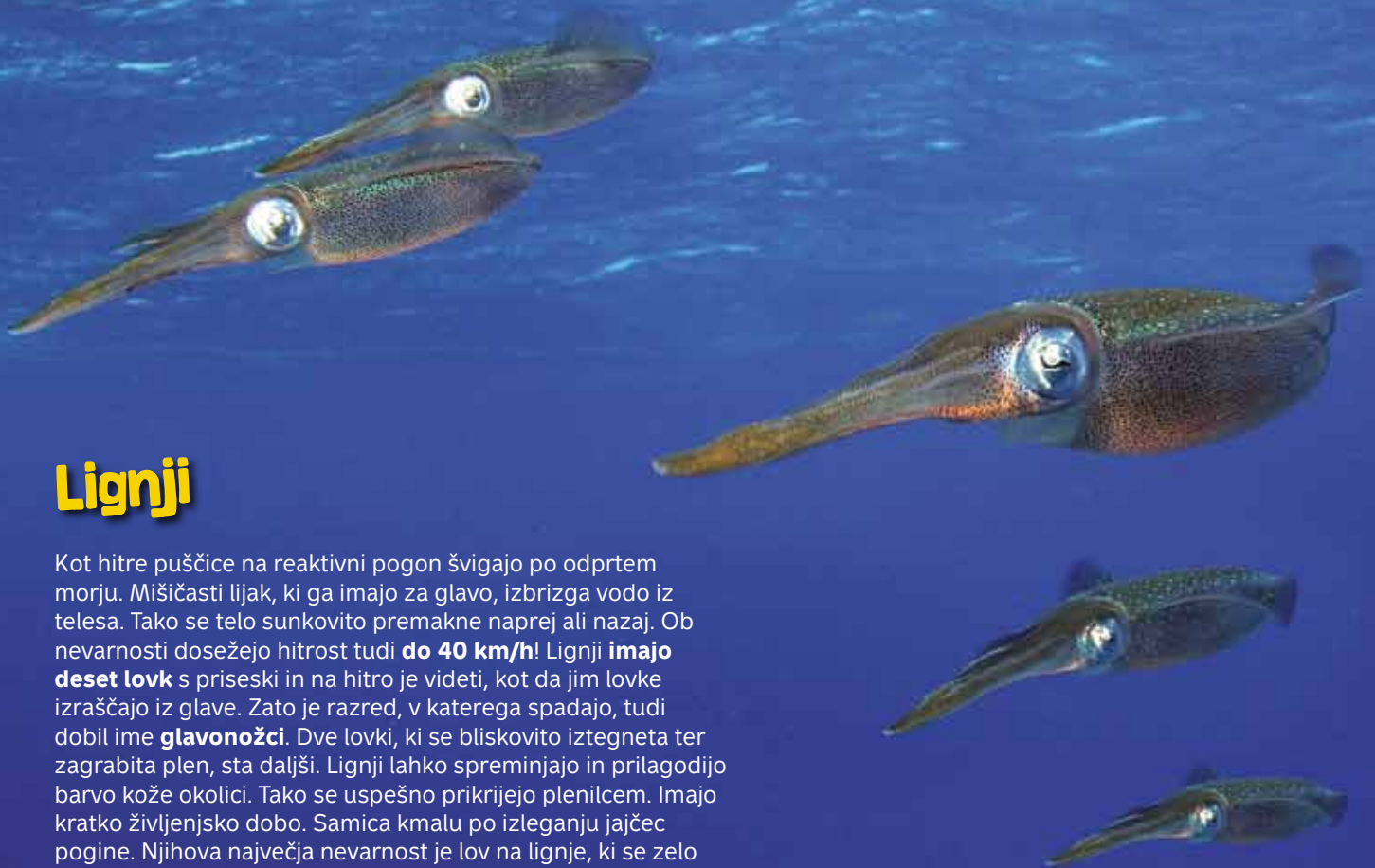
88 VAŠA POŠTA

čarobni podvodni svet

Pod morsko gladino se odvija pestro življenje mnogih rastlinskih in živalskih vrst. Morje je prostor z raznovrstnimi življenjskimi okolji. V njem živijo ribe, nekateri sesalci in plazilci ter mnogo nevretenčarjev.

Morske želve

V morskih vodah najdemo tudi morske želve. Seveda so želve najbolj prepoznavne po svojem oklepu. **Oklep je trd, koščen ter iz roževinastih plošč.** Z njim se zavarujejo pred plenilci. Glavo in noge si skrijejo kar pod oklep. Plavajo s sprednjimi plavutastimi nogami, z zadnjimi pa krmarijo. Redno se selijo na več tisoč kilometrov oddaljena samotna mesta, kjer odlagajo jajca. **Vse želve odlagajo jajca na kopno,** vendar za njih ne skrbijo. Ena najbolj razširjenih morskih želv je **orjaška črepaha**, ki je težka tudi do **300 kilogramov**. Mladiči orjaških črepah morajo po izvalitvi sami najti pot v morje. Na tej poti jih čakajo plenilci, zato jih takrat mnogo pogine. Morske želve se prehranjujejo z morskim rastlinjem, občasno tudi z malimi nevretenčarji. Ker želve **nimajo zob**, si hrano razrežejo z močnimi čeljustmi.

Lignji

Kot hitre puščice na reaktivni pogon švigajo po odprtem morju. Mišičasti lijak, ki ga imajo za glavo, izbrizga vodo iz telesa. Tako se telo sunkovito premakne naprej ali nazaj. Ob nevarnosti dosežejo hitrost tudi **do 40 km/h!** Lignji **imajo deset lovk** s priseski in na hitro je videti, kot da jim lovke izraščajo iz glave. Zato je razred, v katerega spadajo, tudi dobil ime **glavonožci**. Dve lovki, ki se bliskovito iztegneta ter zagrabitata plen, sta daljši. Lignji lahko spreminjajo in prilagodijo barvo kože okolici. Tako se uspešno prikrijejo plenilcem. Imajo kratko življenjsko dobo. Samica kmalu po izleganju jajčec pogine. Njihova največja nevarnost je lov na lignje, ki se zelo hitro povečuje, saj so zelo priljubljena jed. Največji lignji – **orjaški lignji**, so dolgi **več kot 20 metrov!**

Goli polži ali gološkrjarji

To so polži, ki nimajo hišice, od tod njihovo posrečeno ime. Ta mala morska bitjca imajo po telesu različne **živo pisane vzorce**. So prav kričevega videza in bleščeči in vzbujajo pozornost. Veliki so le nekaj centimetrov. Redko najdemo kakšnega, ki meri več kot decimeter. Številni med njimi **imajo tudi barvite izrastke** – papile, ki so na hrbtu živali. Večina gološkrjarjev živi na morskem dnu, kjer objedajo rastlinje. Nekaj vrst se prehranjuje s planktonom.

Meduza

Nepogrešljiv prebivalec morja je tudi meduza. Je kot nekakšen klobuk, zato je njeno drugo ime **klobučnjak**. »Klobučki« se zadržujejo predvsem v plitvinah ob obali, najdemo pa jih tudi v morskih globinah. Iz telesa visijo dolgi valoviti kraki in tanke lovke. Na notranji strani klobuka imajo usta. So nevarne mesojedke in svoj plen zastrupijo z lovkami, nato pa si ga potegnejo do ust. Strup nekaterih meduz je lahko tako nevaren, da usmrti celo človeka. **Kot lignji tudi meduze plavajo na reaktivni pogon.** Izpod klobuka sunkovito iztisnejo vodo, da se telo premakne naprej. Ko se mišice sprostijo, se klobuk ponovno napolni z vodo. Ali veš, da **premer klobuka največjih meduz presega dva metra, njihove lovke pa so daljše od 15 metrov**? Meduze se razvijejo iz jajčec. Iz njih nastanejo majhni polipi, ki so podobni morskim vetrnicam. Postopoma se iz njih razvijejo odrasle živali.

Trska

Ta velika, dolga in krepka riba zelenkasto modre ter rjave barve plava v jatah predvsem v zmerno toplih vodah severne poloble. Rade se veliko selijo. Ker živijo v **strnjenih jatah, jih ribiči zelo enostavno lovijo**. Zato je število trsk vedno manjše. Trska ima na topo zašiljenem gobcu bradno tipalko, s katero išče hrano po morskem dnu. Njena najljubša hrana so manjše ribe in rakci. Drstijo se spomladi. Takrat samičke izležejo po **več milijonov jajčec!**

Jegulja

Ta žival je bolj kot kači podobna ribi, kajne? Njeno dolgo, vitko in zelo gibčno telo se med plavanjem kačasto zvija. Zvijanje se začne pri glavi in se kot val prenaša proti koncu repa. Tako se premika jegulja, ki spada med ribe **kostnice**. Večina jih živi v morju, nekaj jih je tudi sladkovodnih. Plava lahko naprej ali nazaj. Je brez repne plavuti, hrbtna plavut pa je dolga in poteka vzdolž celotnega hrbta. Sluzasta **koža je brez lusk**. Jegulja ima **ostre zobe** in svoj plen počaka skrita za skalo. Za sladkovodne in tudi nekatere morske jegulje so značilne zelo nenavadne selitve. Za razmnoževanje se namreč odpravijo na večmesečno potovanje **do več tisoč kilometrov oddaljenih drstišč**. Pred selitvijo se njihova koža obarva srebrnkasto. Jegulje plavajo daleč v Atlantski ocean, kjer po končanem drstenju umrejo. Njihove ličinke nosijo morski tokovi in šele po približno treh letih pridejo nazaj do obal.

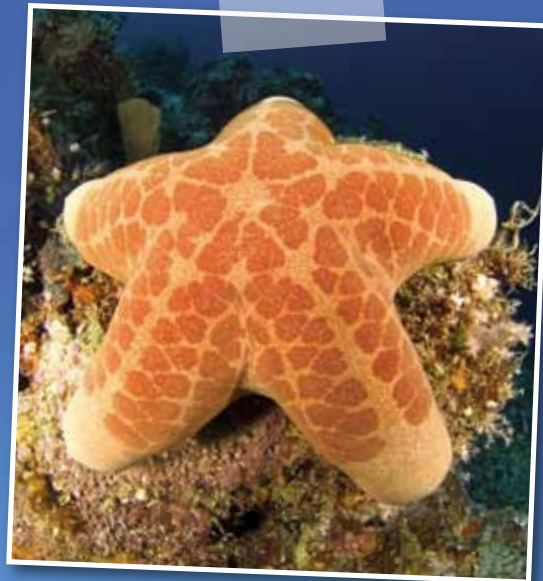
Hobotnica

Na morskem dnu lahko vidimo tudi vrečasto telo z dolgimi lovkami, ki se sprehaja in med skalami išče skrivališče pred morskimi psi, tjujnji in večjimi ribami. Hobotnica ima kot lignji in sipe **črnilno žlezo**. V **nevarnosti črnilo izbrizga** proti napadalcu. V vodi nastane črn oblak; to hobotnica izkoristi in se skrije. Ta **glavonožec ima dobro razvite možgane** ter **velike oči** z izvrstnim vidom. Ima **osem lovk** s priseski, s katerimi se prisesa na žrtev in jo trdno drži. Plen nato ugrizne s kljunastimi čeljustmi in ga s strupeno slino omrtviči. Razkosa ga na majhne grižljaje. **Najbolj strupena** je 10 centimetrov velika **modroobročasta hobotnica**, ki s kričečimi svariinimi barvami opozarja na svoj smrtonosni ugriz. **Človeka lahko ubije v 15 minutah!** Hobotnice se rade zadržujejo v priobalnih vodah. Tudi one plavajo na reaktivni pogon. Največja vrsta je **orjaška tihomorska hobotnica**, ki je velika do 5 metrov in tehta do 50 kilogramov.

Morska zvezda

spada med najbolj znane **iglokožce**. Živi blizu obale na morskem dnu. Njeno telo je okroglo in običajno iz **petih krakov**. Spominja na peterokrako zvezdo. Nekatere severnoameriške vrste imajo lahko tudi do 50 krakov! Morske zvezde **so brez glave** in repa. Usta in čeljusti imajo na sredini spodnje strani. S krhkimi členastimi kraki se lahko premikajo v vse smeri. Z njimi tudi lovijo hrano. Manjši plen pogoltnejo, večjega pa lahko nekatere vrste prebavijo kar zunaj svojega telesa. Želodec namreč izvedejo skozi usta.

Morski Levi

so pravi podvodni akrobati. Spretno in elegantno plavanje jim omogoča **hidrodinamično telo** in **močne plavuti**. Ujamejo lahko celo najhitrejšo ribe in se izognejo najnevarnejšim plenilcem. Prav tako mojstrsko je tudi njihovo potapljanje. **Pod vodo** namreč **lahko ostanejo debelo uro**. Ti **vodni sesalci** plavajo v najhladnejših morjih. Pred mrazom jih varuje debela plast podkožne maščobe. Koža s kratko dlako ne prepušča vode. Precej manj spretni so na kopnem, kjer počivajo in se razmnožujejo. Zadnje noge lahko zasukajo naprej, tako da na kopnem hodijo po vseh štirih. Med parjenjem se zbirajo v velike paritvene kolonije. V nekaterih je lahko več kot milijon živali! **Mladički rastejo zelo hitro**, saj jih matere dojijo z mlekom, v katerem je več kot polovica maščobe.

Ježevka

je kot balon okrogla riba. Vodo požira toliko časa, da se popolnoma napolni. Pri tem se njeno s trni pokrito telo naježi in od tod tudi njeno ime ježevka. S pokončnimi trni se velikokrat zaplete v mreže ribičev. Ima **močne čeljusti** z zraščeni zobmi. Z njimi lomi lupine ter ogrođa morskih nevretenčarjev. Velika je do 30 centimetrov. Plava ob koralnih grebenih v tropskih in subtropskih morjih. Uvrščamo jo med **ribe s trnastimi plavutnicami**.

Tarponi

so velike in močne **plenilske ribe**. Svoj plen preganjajo med hitrim plavanjem. Lovijo predvsem jatne ribe, kot so sardele. Usta imajo obrnjena navzgor. Te hitre plenilke zrastejo **do dva metra in pol**. Med drstenjem se selijo daleč na odprto morje. Iz jajčec se izležejo prozorne jeguljaste ličinke, ki jih morski tokovi odnesejo do obal. Zadržujejo se v Atlantskem oceanu. Kadar jih ribiči ujamejo na trnek, se upirajo tako, da skačejo visoko iz vode.

Tina Pavlovič

Največji francoski otok Korzika je velik skoraj za pol Slovenije, a na njem živi le približno toliko ljudi kot v Ljubljani. V glavnem mestu Ajaccio se je leta 1769 rodil Napoleon Bonaparte.

KORZIKA

– rastlinska in živalska srečanja

V mestu Ajaccio je otroštvo preživel Napoleon Bonaparte.

Ajaccio

Velikemu vojskovodji v čast je na robu mesta postavljen spomenik, Napoleonova rojstna hiša pa je urejena v muzej. V mestu je mogoče občudovati še več muzejev in galerij, a so bolj očarljive številne trgovine v labirintu ozkih ulic in restavracije ob obali. Prav posebno doživetje pa ponuja tržnica na prostem. Tu se v zgodnjih dopoldanskih urah znajde prav vse, kar okusnega pridelajo na otoku. Poleg sezonske zelenjave prevladujejo dišeči (kakor komu) kozji siri in suhomesnate dobrote, privlačne pa so tudi različne sladice, med, zeliščni likerji, otoška vina in seveda kakovostno oljčno olje. Marsikaj od ponujenega je mogoče tudi okusiti, saj prodajalci ves čas vabijo kupce z majhnimi pokušinami svojih izdelkov.

Korzika

Pestro rastlinstvo

Korzika je kljub pogostim uničujočim poletnim požarom še vedno eden najbolj zelenih otokov v Sredozemlju. Rastlinstvo je zaradi razgibane oblike otoka zelo raznoliko. Na obalnih območjih lahko občuduješ trto, stare skrivenčene oljke, vitke ciprese, rožičevce, jagodičnice, dišečo mirto in citruse. Malo višje uspevajo hrasti. Med njimi so še posebno zanimivi hrasti plutovci, katerih olupljena debela se obarvajo rdečkasto. Njihovo skorjo predelajo v pluto za različne namene. Plutovci pogosto rastejo v družbi najpomembnejših otoških dreves – kostanja. Kostanj je nekoč omogočal preživetje otočanom, ki so živeli v hriboviti notranjosti. Iz njega izdelujejo številne sladice in celo moko.

Pluto pridobivajo z lupljenjem hrastov.

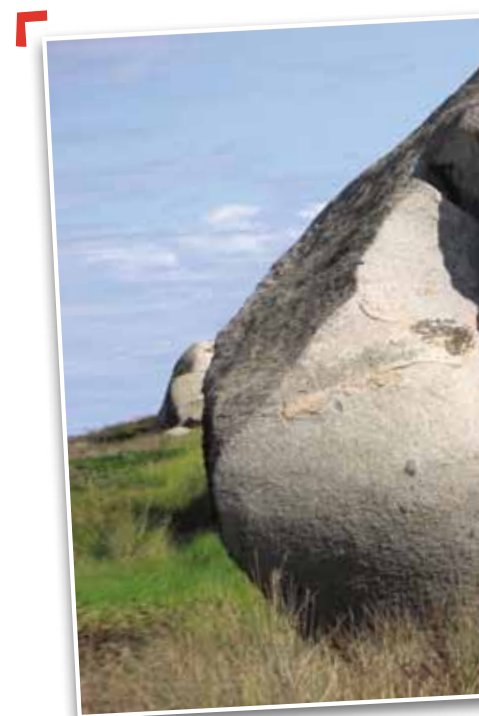
Bonifacio

velja za najlepše korziško mesto, saj se ponaša s slikovito lego na prepadni apnenčasti planoti. Iz živahnega pristanišča se je do utrjenega starega jedra najpametneje povzpeli po stopnicah. Z mestnega obzidja se odpirajo čudoviti razgledi na morje in globok zaliv s pristaniščem. Hiše, ki so zgrajene tik nad morjem, so na prvi pogled videti ogrožene. A že vse od 16. stoletja varno čepijo nad prepadnim previsom. Nad ozkimi ulicami se dvigujejo obnovljene kamnite hiše, v njihovih pritličjih so urejene številne trgovine in gostilne, v katerih je živahno vse do poznih nočnih ur. Bonifacio je med drugim tudi izhodišče za plovbo do italijanskega otoka Sardinija.

Na prireditvah lahko občuduješ vojake iz »Napoleonovih časov«.

Plaže in slikovita pokrajina

Najlepše otoške plaže so na jugu, predvsem v okolici mesta **Porto Vecchia**. Na drugem koncu otoka se najbolj priljubljene plaže vrstijo v okolici mest **Île-Rousse** in **Calvi**. Tu so že v začetku preteklega stoletja zrasle številne vile, saj je bila Korzika priljubljena med premožnimi Evropejci. Pred gnečo na obali je najlažje pobegniti tako, da se odpraviš v hribovito notranjost. Tja vodi kar nekaj cest, a mnoge izmed njih so zelo ozke in ovinkaste, saj je bila otoška notranjost že od nekdaj težko dostopna. Kljub temu so preko otoka začeli leta 1878 graditi železniško progo. Kar dvaindvajset let je trajalo, da so končali delo. Železniška proga povezuje največja otoška mesta Bastio, Ajaccio in Calvi. Ena izmed najbolj slikovitih cest se vije ob zahodni obali v okolici turističnega kraja Porto. Nad njim se razprostira edinstvena pokrajina z rdečkastorjavo obarvanim skalovjem Calanche di Piana, ki je skupaj z bližnjim morjem na seznamu Unescove svetovne naravne dediščine. Tu se nekaj sto metrov nad morjem vrstijo številni barviti skalni osamelci. Pokrajino je najlepše raziskovati peš. Žal pa si večina ne vzame časa in le prevozi cesto, ki vodi mimo fantastično izklesanih naravnih skulptur. V eni izmed njih sem zagledal celo obliko srca ... Ozka cesta nad prepadno obalo skoraj ne dopušča srečevanja avtomobilov, zato pogosto prihaja do zastojev. Še posebno, kadar se izza nepreglednega ovinka pojavi kakšen avtobus.

Okamnele živali

Korziško obalo spremlja nekaj manjših otokov, med katerimi je najlepši Lavezzi. Nenaseljeni granitni otok s peščenimi zalivi je del naravnega rezervata. Okoli njega se zadržujejo številne ptice, na kopnem pa lahko naletiš predvsem na martinčke. Z malo domišljije lahko srečaš celo slona, medveda, pingvina, hrčka, zmaja in še kaj! Dež, sonce

Srečanja na najožjih cestah so vedno pestra.

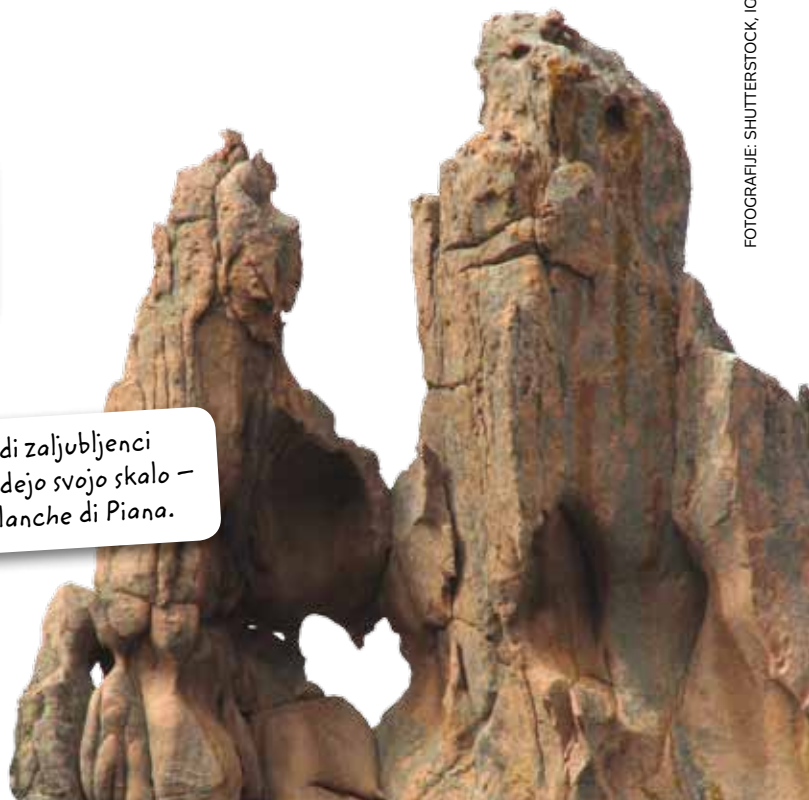
Hribi in gore

Korzika je eden najbolj hribovitih otokov v Evropi, saj je na njem več kot dvajset gora višjih od dva tisoč metrov. **Najvišji vrh je 2706 m visoki Monte Cinto.** Najbolj znana gorska pot GR20 je dolga skoraj dvesto kilometrov in po diagonalni prečka otok. Zanj si je dobro vzeti vsaj dva tedna časa in še v tem primeru te vsak dan čaka najmanj šest ur hoda. Spotoma lahko prespiš v številnih planinskih kočah.

Na otoku
Lavezzi je narava
oblikovala kamniti
živalski vrt...

Tudi zaljubljeni
najdejo svojo skalo –
Calanche di Piana.

in veter so namreč tako zanimivo preoblikovali številne granitne skale, da so podobne različnim živalim. Edini človeški sledovi na otoku so svetilnik, kapela in pokopališče, na katerem počivajo umrli z jadrnice Semillante, ki se je v bližini otoka potopila leta 1885. Otok je mogoče raziskovati po številnih peščenih poteh, ki vodijo do slikovitih peščenih obal. Ter seveda mimo neverjetno privlačnih granitnih skal, ki so posejane vsepovsod po otoku. Na otoku ni trgovine niti gostilne, zato moraš hrano in pijačo prinesiti s seboj.

S sporazumevanjem na Korziki ne boste imeli težav, če za silo govorite francosko ali italijansko. Uradna francoščina je v zadnjih desetletjih prevladala nad otoškim jezikom corso, ki je soroden italijanščini. Danes ga uporablja le še kakšnih deset odstotkov otočanov. No, tudi z angleščino se je mogoče sporazumeti ...

Strele

Vsi smo že doživeli kakšno hudo nevihto, ki so jo spremljale strele in grmenje. Če se je nevihta razdivjala prav nad našimi glavami, smo se znašli v pravem ognju bliskov, ki so švigali sem in tja. Marsikoga je ob takem divjanju naravnih sil lahko upravičeno strah, saj močan veter in dež ter neukrotljive strele niso mačji kašelj. Tokrat bomo poskušali razvozlati prav skrivnost nastanka strel.

Uh, kako trese!

Kolikokrat se zgodi, da hočemo prijeti kak predmet ali se koga dotakniti, ko nam na roko skoči drobna iskrica, ki nas prav pošteno strese in prestraši. Nekaj podobnega se nam lahko zgodi s puloverjem, ki ga slačimo. Pri tem nastane celo morje drobnih iskric, ki prasketajo naokoli. Včasih je to prav zoprno. Kaj je krivo za te nevšečnosti? Po domače bi rekli, da elektrika, toda »elektrika« je navadno v baterijah in električni napeljavi, ne pa v puloverju!

Električni naboji povsod okoli nas

Vsaka snov v naravi je sestavljena iz majhnih delčkov, ki jim pravimo atomi. Atomov ni mogoče kemijsko razgraditi, zato jim lahko rečemo kar osnovni gradniki snovi. Toda če bi imeli prav poseben mikroskop, bi ugotovili, da so atomi sestavljeni. Večina mase atoma je v jedru, okoli katerega krožijo drobni delci, ki jim pravimo elektroni. Če bi izmerili še električne lastnosti jedra in elektronov, bi ugotovili, da je jedro pozitivno naelektreno, elektroni pa so negativno naelektreni. Če je atom v »normalnem« stanju, je jedro prav toliko pozitivno naelektreno, kolikor negativnega naboja prispevajo elektroni. Iz tega sklepamo, da atomi navzven ne kažejo električnih lastnosti. Če namreč damo skupaj enako količino pozitivnega in negativnega naboja, se ta izniči. Prav električne lastnosti atomskega jedra in elektronov držijo atom močno skupaj, da ne razpade. Pozitivno in negativno naelektreni delci se namreč privlačijo.

Silovita nevihta nad Ljubljano. Strele so švigale v oblakih in med oblaki.

Snov je lahko naelektrena

Če atomu na kak način odtrgamo enega ali več elektronov, potem od atoma ostane pozitivno naelektren delec, ki mu pravimo ion, in prosti negativni elektroni. Tako razstavljeni deli atoma pa so še kako navzven naelektreni. Ko iz snovi odstranimo ione ali elektrone, je tudi snov kot celota naelektrena. Vse skupaj se sliši precej zapleteno, toda nekatere snovi je prav enostavno naelektriti. Vzemimo plastično ravnilo in ga podrgnimo s suho volneno krpo. Nato odprimo pipo, da bo voda tekla v tankem neprekinjenem curku. Curku približajmo zdrgnjeno ravnilo. Ko to naredimo, se curek prav pošteno odkloni od navpične smeri. Kaj se je zgodilo? Z drgnjenjem smo iz plastike pobrali nekaj električnega naboja. Ioni v vodi so se na ta naboj odzvali in se mu skušali približati.

Kako nastanejo iskre?

Električno izolirana telesa, kot je na primer kovinski stol na plastičnih nogicah, so naelektrena vse dotlej, dokler ne pridejo v stik z drugimi, bolj ali manj naelektrenimi telesi. Zrak je namreč zelo dober izolator. To pomeni, da naelektreni delci s teles po njem ne morejo zlahka pobegniti v okolico. Toda če je razlika med električnim nabojem med dvema telesoma zelo velika, potem se naboji prebijejo tudi skozi zrak. Vzemimo primer s stolom. Ko se mu z roko približamo, je sila med naboji na eni in drugi strani tako velika, da jo ucvrejo skozi zrak. Pri tem nastane blisk.

Strele

V nevihtnem oblaku je množica vodnih kapljic in drobnih ledenih kristalčkov, ki se med seboj mešajo, padajo in izmenjujejo električne naboje. Zaradi tega se deli oblaka ali cel oblak močno naelektrijo. Zrak lahko nekaj časa še preprečuje, da bi v oblaku ali med oblakom skočila iskra, kaj iskra, prava strela. Toda ko se oblak dovolj naelektri, se začne bliskati kot za stavo. Ker so oblaki različno naelektreni kot zemlja, strela velikokrat udari prav do tal. Najraje si izbira štrleče, mokre in kovinske predmete. Kdor je v gozdu že videl drevo ali smrekovo sušico, v katero je udarila strela, si bo lahko dobro predstavljala, kakšna moč se pri tem sprosti. Iskre, ki letijo iz puloverja, se še zdaleč ne morejo primerjati z nevihtnimi strelami.

Nekatere lastnosti strel

Bliski trajajo v povprečju le dve stotinki sekunde. Pri tem se sprosti energija, ki jo porabi kuhinjska pečica šele v dveh dneh. Ko zrak popusti pod vplivom električnih nabojev v ozračju in nastane svetel blisk, doseže temperatura v tistem delu več kot 10.000 stopinj Celzija. Ob nastanku bliska se v okoliškem zraku močno poveča tlak. Zaradi tega nastane udarni val, ki ga slišimo kot grom. Ta potuje po zraku s hitrostjo zvoka, ki je 330 metrov na sekundo. Pri slačenju puloverja lahko poleg iskrice slišimo tudi veselo prasketanje, ki ima enak izvor kot grom. Ker pa so iskrice majhne, se pri tem okenske šipe vsekakor ne zatresejo.

So bliski nevarni?

So. Če vas zaloti divja nevihta na planem, dež ni edina zoprna stvar, ki vam pokvari dan. Če ste v okolici najvišji osamljen predmet, obstaja velika nevarnost, da si bo kaka strela za svoj cilj izbrala prav vašo glavo. Ob bližajoči se nevihti čim prej poiščite primerno zavetje, ki vas ne bo ščitilo le pred dežjem.

Strela je razsvetlila nebo in udarila v strelovod.

FOTOGRAFIJE: LIZA GUŠTIN, SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

Strelovod

Tudi hiše, skednji in seniki niso varni pred strelami. Kaj rado se zgodi, da stavbo zadene strela in povzroči požar, zato so danes skoraj vsa poslopja opremljena s strelovodi. Lahko jih opazite na strehah in vrhovih dimnikov kot ploščate žice, ki štrlijo v nebo. Ker so kovinske in tanke, jih strele raje izberejo kot okoliške predmete. Ko se to zgodi, strelovod velik električni sunek varno spravi do tal. Tako stanovalci zadete hiše vidijo le svetel blisk in slišijo silovit pok.

Andrej Guštin

rekorderji iz
živalskega vrta

GEPARD

najhitrejši sprinter na svetu

Živalsko življenje največkrat rešuje hitrost. A biti najhitrejši v zraku, vodi ali na kopnem ni enotna disciplina, čeprav se v olimpijadi življenja plen in plenilci znajdejo na istem prizorišču in tekmujejo vsi v isti kategoriji, ne glede na velikost. Na hitrost vpliva še več drugih dejavnikov, kot so dolžina in število nog, velikost in zgradba telesa, tekaška tehnika in podobno. Nekatere živali lahko tečejo izjemno hitro, a le na kratke proge, druge nekoliko zmerneje, a ure in kilometre dolgo, spet tretje pa le bliskovito švignejo v neznano, samo toliko, da pobegnejo plenilcu. Če bi veljal ferplej, bi bilo tekaških rekorderjev več, zmagovalec v kategoriji štirinožnih kopenskih sprinterjev pa je nesporno gepard.

Vse je relativno

Gepard je znan kot najhitrejša kopenska žival, kljub vsemu pa je v živalskem kraljestvu »še« peti najhitrejša žival. Hitrejše so ptice sokol selec, ki med strmoglavim spustom doseže hitrost do 350 km/h, podkvasti hudournik, afriška gos ostrožka in burnica, izenačen pa bi bil z najhitrejšo ribo – jadrovnico. Na 100-metrski progi pa bi za dobre 3 sekunde in pol prehitel Jamajčana Usaina Bolta, ki je s časom 9,58 sekunde na 100 metrov postavil človeški svetovni rekord z največjo doseženo hitrostjo 48 km/h.

Sprinterji – najhitrejši, a za veliko ceno

Sprinterji so tiste živali, ki veliko hitrost razvijejo v zelo kratkem času, a zaradi izčrpanosti tudi hitro odnehajo. Gepard svojega hitrega in vzdržljivega plena ne bi mogel izčrpati z zasledovanjem, tako kot to počno volkovi, zato ga mora presenetiti in nato hitro uloviti. **V samo treh sekundah lahko pospeši na 60 km/h, njegova največja hitrost pa je okrog 114 km/h.** Plen mora uloviti v eni minuti oz. približno 400 metrih. Ko plen zaduši, mora kakšne četrt ure najprej počivati, saj je preutrujen, da bi ga lahko takoj pojedel. Že po 20 sekundah teka se začne telo pregrevati in se segreje kar na 40,5 °C, potreba po kisiku pa je tako velika, da ogroža in upočasnjuje delovanje možganov in se zaradi tega gepardi skorajda onesvestijo. Med počitkom jim že ulovljen plen večkrat izmaknejo drugi.

Zakaj so tako hitri

Čeprav geparde uvrščamo med **velike mačke**, imajo čisto samosvojo telesno zgradbo. **Glava je mačja, telo pa še najbolj spominja na hrte**, ki s hitrostjo okrog 70 km/h veljajo za najhitrejšo pasmo med psi. Skrivnost tiči prav v njihovi zgradbi telesa.

- Imajo **4 noge**, s čimer povečajo stik s tlemi pri odzivu naprej.
- So edine mačke z **nevpotegljivimi kremplji**, ki omogočajo odličen odziv.
- Glavni razlog tiči v njihovi **hrbtenici**. Zaradi njene **izjemne prožnosti** lahko med tekom zadnje noge prehitijo sprednje oz. se sprednje noge iztegnejo močno naprej. To jim omogoča okrog 7 metrov dolge skoke. Med tekom so celo več časa v zraku kot na tleh.

• Gepardi so najbolj **aerodinamične mačke**! **Prsni koš je bočno stisnjen, glava majhna, telo ozko in vitko, noge podaljšane**. Imajo **povečano srce**, prsni koš in pljuča, kar omogoča globoke in dolge vdihe. Tudi relativno majhni zobje in razširjene nosnice naj bi bile prilagoditev na povečano potrebo po kisiku in čim lažje vdihovanje zraka.

• Posebnost so tudi **mišice**, ki **imajo koščeno oporo** – tako so močne, a še vedno izjemno raztegljive.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Gepardi slovijo še po nekaterih posebnostih

- **Ne morejo rjoveti** kot tigri ali levi. Njihovo oglašanje še najbolj spominja na čivkanje piščancev!
- Čeprav so gepardi najhitrejši, so njihov najpogostejši plen počasne in tolste svinje bradavičarke.
- Gepardi so poleg levov **ene najbolj družabnih mačk**.
- Način delovanja stopal gepardov so posnemali tudi pri izdelavi športnih copat »kopačk« in atletskih »umetnih stopal« iz karbonskih vlaken.

Tek rekorderjev v ZOO Ljubljana

V ZOO Ljubljana lahko opazuješ tek rekorderjev – gepardov **Svee in Svena**, ko zasledujeta vabo na posebni tekaški napravi za trening hrtov. Tako ohranjata svojo telesno kondicijo.

ZOO
LJUBLJANA

Zgodba o

Poznate našo alpsko ljudsko pripovedno izročilo – legendo o Zlatorogu?

Da, Zlatorog, to je ta elegantni kozel z zlatimi rogovi, ki je čuval bele žene v rajskem alpskem vrtu in zaklad pod Bogatinom. Če je Zlatoroga zadel strelec, pravi legenda, je iz njegove krvi zrastle čudovita rastlina, triglavska roža.

Po zaužitju le-te pa je Zlatorog v hipu ozdravel.

osebna izkaznica

Razred:	sesalci (Mammalia)
Red:	sodoprsti kopitarji (Artiodactyla)
Podred:	prežvekovalci (Ruminantia)
Družina:	votlorogi (Bovidae)
Rod:	koza (<i>Capra</i>)
Vrsta:	alpski kozorog (<i>Capra ibex</i>)
teža:	do 100 kg
Razširjenost:	Alpe
Življenjska doba:	v divjini povprečno 17 let

kozorogu

Prepričana sem, da ste kozoroge na svojih poteh že opazili. Sicer pa je morda to ravno pravi namig za potep in občudovanje teh močnih, postavnih in poskočnih živali, ki se tako elegantno gibljejo po strmih pečinah, nad prepadnimi stenami na močnih, a razmeroma krakih nogah.

Odrasli kozorogi lahko tehtajo tudi **do 100 kilogramov**. Nehote se vprašam, kolikšen delež teže odpade na rogove. Imata jih oba, tako samica kot samec, le slednji ima lahko bistveno daljše, tudi do 95 centimetrov dolge, medtem ko koze le do 30 cm. Rastejo vse življenje, tudi do **17 let**, kar je življenjska doba kozorogov.

V zgodbi nastopi tudi hudoben in pohlepen trentarski lovec, ki je želel osvojiti žensko srce in zaklade Bogatina ter je zato Zlatoroga ustrelil. Le-ta pa ga je v besu porinil s pečine in razočaran nad zlobno človeško naravo planinski raj spremenil v kamnito melišče, kjer se še danes poznajo sledovi njegovih rogov.

Mene je tokrat pot vodila čez Prehodavce. Ob izhodu iz koče planinci z daljnogledi opozorijo na kozoroge, ki bi lahko počivali na nasprotnih pobočjih. Veličastni skalni amfiteater Kriških podov običajno mnogo bolj privlači te rogate živali. Pravzaprav se celo največja kolonija kozorogov v Sloveniji zadržuje prav na Kriških podih s Pihavcem, Bovškim Gamsovcem, Luknjo in Sovatno ter na Stenarju, vedo povedati. A ni bilo treba tja za predstavo, ob kateri mi še danes zaigra srce.

Pred mano so se pasli trije mogočni samci. Z elegantnimi rahlo zavitimi rogovi so smukali svežo zeleno travo in zeli ... Seveda, moja pozornost je bila pri njih. Vse dokler mi na levi izza hrbta ne zapiha mlad kozlič, začudeno pogleda, nato pa se požene v dir. Pa ne le eden. Še štirje so mu sledili ... in za njimi še trije ...

Da, **kozorogi se radi družijo v trope**, le stari samci so pogosto samotarji. Podnevi počivajo, zjutraj in **zvečer pa gredo na pašo**. Z razdalje dobrih 20 metrov spremljam njihovo pašo, medsebojno merjenje moči, tako mlajših kozličev na skali kot odraslih kozlov spodaj na travi.

Trije odrasli, zelo močni samci se lep čas muzajo drug ob drugem, klanjajo z glavami in spogledujejo, brusijo si rogove ... Še tisti rahli pogled nazaj, ko privzdignejo glavo in rahlo tudi trup, in udarijo skupaj. Da trčita dva, se zgodi pogosto, treh pa še nisem zasledila. In spet. Zabobnelo je daleč naokoli, še celo mladi kozlički na skali malo višje pogledajo, kaj se dogaja. Le za hip, nato pa nadaljujejo svoje postavljanje pred kozo, ki opazuje dogajanje od strani. Čeprav se parjenje dogaja pozimi, je bila tokrat v zraku kar visoka koncentracija testosterona*.

**Testosteron je moški spolni hormon.*

V primerjavi z gamsi so kozorogi neprimerljivo **bolj zaupljivi**. Del strahu so verjetno izgubili tudi s ponovno naselitvijo v naše gore, ko so gamsje garje precej zredčile populacijo. Konec 19. stoletja so jih prvič naselili v Karavanke, sredi prejšnjega stoletja pa še v Kamniško Bistrico. V dolino Zadnjice v Julijce so jih pripeljali iz nacionalnega parka Gran Paradiso po letu 1965. Danes se v Sloveniji populacija kozorogov giblje okoli števila 300.

Dr. Petra Draškovič

Rogati kviz

Obkroži pravilno trditev.

1.

Legenda o Zlatorogu pravi, da je iz njegove krvi zrasla

- a) planika
- b) triglavska roža
- c) rododendron

2.

Odrasel kozorog tehta

- a) do 50 kg
- b) do 100 kg
- c) 200 kg

3.

Kozorogovi rogovi rastejo

- a) do njegovega 5. leta starosti
- b) vse življenje
- c) dokler ne postane spolno zrel

4.

Življenjska doba kozoroga je

- a) približno 17 let
- b) 10 let
- c) enako dolga kot pri ljudeh

5.

Kozorogi

- a) se radi družijo v trope
- b) so samotarji
- c) živijo v parih

6.

Na pašo gredo najraje

- a) zgodaj zjutraj
- b) zvečer
- c) opoldan

7.

V Sloveniji imamo okrog

- a) 300 kozorogov
- b) 2500 kozorogov
- c) 50 kozorogov

M. B.

**Na kaj najprej pomisliš ob besedi Istra?
Prav gotovo na morje in sonce, morda tudi na
morske jedi in na oljke, pa na kričanje galebov ...
toda ni nas malo, ki radi raziskujemo tudi
skrivnostno notranjost Istre.**

Polotok sonca in k

Kraški rob se lepo vidi iz Hrastovelj, kjer
stoji ena najbolj skrivnostnih slovenskih
cerkva z znamenito fresko Mrtvaški ples.

Ali veste, kje se začne Istra?

Prav tam, kjer se konča Kras.
Marsikdo ne ve, da je del Istre
tudi slovenska obala. Največji
polotok v Jadranskem morju se
namreč začne pod mogočnimi
stenami Kraškega roba, ki je
najlepše viden v Ospu ali na
Črnem Kalu, kjer sta tudi znani
slovenski plezališči.

Kamna

Kako je Istra dobila ime?

V Istri je v zadnjih treh tisočletjih živel veliko različnih narodov. Po kamni in bronasti dobi so vrhove istrskih gričev prvi naselili Histri – zato so Rimljani polotok poimenovali Istra. Živel so v utrjenih naseljih, ki jim na Primorskem pravijo kaštelir. Ukvarjali so se s kmetijstvom, ob morju pa so živeli celo pirati. Glavno mesto je bilo Nezakcij, nedaleč od današnjega Pulja, kjer še danes vidimo obnovljene ostanke nekdanjih zgradb. Prav v Nezakciju so po dolgotrajnem obleganju izgubili zadnjo vojno z Rimljani.

Amfiteater v Pulju je menda šesta največja zgradba, kar so jih zgradili v rimskem cesarstvu!

V najpomembnejših mestih je stala loža – obokan prostor, kjer so nekoč trgovali, modrovali, odločali o prihodnosti mesta in sodili tatovom. Zato je pred ložo pogosto stal sramotilni steber.

Trto so začeli gojiti Rimljani

Za časa starih Rimljanov je Istra vzcvetela. Postala je pomembna kolonija z bogatimi mesti: takrat sta nastala tudi Koper in Poreč, največ rimskih ostankov pa je v Pulju. Iz Istre so v Rim tovorili kamen, vino, olje, sol, keramiko pa tudi volno. Po propadu rimskega cesarstva so se začela mračna leta zgodnjega srednjega veka. V Istri so se začeli naseljevati naši slovanski predniki, ki so jim nekaj dolgih stoletij vladali različni vladarji.

Celotnemu zahodnemu delu Istre so petsto let vladali Benečani, zato marsikatera hiša spominja na Benetke.

Zaščitni znak Beneške republike je bil beneški lev. Krasil je podobo najpomembnejših zgradb, na primer lož ali mestnih hiš. Odprta knjiga je pomenila, da so zgradbo postavili v času miru, zaprta pa, da so jo zgradili v času vojne.

Še danes se govori tudi italijansko

Že res, da so Benetke daleč stran, a nekoč je bila to mogočna republika z ozemljem vse do Dubrovnika. Kar petsto let so vladali tudi zahodnemu delu Istre. Zato mnoge zgradbe, cerkve ali kar cela mesta spominjajo na to mesto na vodi. Piranu pravijo celo miniature Benetke, saj je zvonik cerkve sv. Jurija pomanjšana kopija znamenitega zvonika sv. Marka. Pa še ena zanimivost: mnoge beneške trgovske in bojne ladje so zgradili iz istrskega lesa. Za Benečani so Istri nekaj časa vladali Avstrijci pa Francozi in Italijani ... Šele po drugi svetovni vojni je postala hrvaška in slovenska, še danes pa je v Istri uradni jezik tudi italijanščina. To pomeni, da je Istra dvojezično območje, zato so vsi napisi izpisani tudi v italijanščini.

Ozke uličice se srečajo na majhnem trgu.

Obzidana mesta z razgledom

Istrska mesta so si precej podobna. Cerkev največkrat stoji na najvišji točki. Mesta so postavljali tik ob morju ali na vrhovih gričev. Nekoč je pomembnejše kraje obdajalo obzidje, saj so v Istri ropali Turki, Benečane pa so napadali tudi njihovi najhujši sovražniki – Genovežani. Najbolj so znana obzidja v Bujah, Grožnjanu in še posebej v Motovunu, v Novigradu pa je ohranjeno obzidje ob morju. Mestne ulice so ozke, saj so tako hiše bolje zaščitene pred zimsko burjo in poletno sončno pripeko.

V Istri tartufe s pomočjo 5000 posebej izurjenih psov išče 2000 tartufarjev.

Če imate radi testenine, poskusite fuže z različnimi omakami. Spomladi ob cestah prodajajo divje šparglje, ki veljajo za posebej cenjene. O soli s sečoveljskih in strunjanskih solin smo pred časom v reviji Moj planet že pisali in morda že veste, da je bila sol nekoč dražja od zlata. Zato ji pravijo tudi belo zlato. In seveda so tu še vino in morske jedi ...

Istrsko tekoče in belo zlato

Tartufi veljajo za eno najdražjih kulinaričnih specialitet, zato jim pravijo kar istrsko zlato. A to še zdaleč ni edina istrska specialiteta: oljčno olje, na primer, imenujejo tekoče zlato.

Glavno mesto Istre je Pazin. Tam nikdar niso vladali Benečani, temveč goriški grofje, kasneje pa Habsburžani. Pazinski kaštel visoko nad Pazinsko jamo je zato drugačen od drugih istrskih gradov.

Poseben svet

Ja, Istra je res bogata dežela! Vprašamo se lahko, kakšna bi bila, če ji kar petsto let ne bi vladali Benečani? In kakšen bi bil Pulj, če avstro-ogrska vojska ne bi zgradila пристanišča za mornarico? Istri so podoben odtisnili različni narodi z različnimi kulturami. Zato mnogi ponosni prebivalci Istre pravijo, da niso zgolj Primorci, Slovenci ali Hrvati, ampak predvsem – Istrani.

Matej Zalar

Ste vedeli, da si lahko na rtu Kamenjak ogledate odtise stopinj dinozavrov?

FOTOGRAFIJE: MATEJ ZALAR

Vsi poznamo veselje. Veselje je prirojeno čustvo. Vsak izmed nas ga je izražal že kot dojenček. Čutimo ga lahko v vsakem trenutku. Veselje pokažemo, kadar se nam izpolni kakšna velika želja ali ko končno dosežemo cilj, ki smo si ga želeli doseči. Počitnice so že eden izmed takšnih doseženih ciljev. Počitnice so vesel čas, so eno samo veselje.

Veselje

»Mišičasto« čustvo

Veselje je zelo močno in vztrajno čustvo. S svojimi »mišicami« lahko prekucne na tla tudi takšne silake med čustvi, kot so jeza, strah in žalost. Si predstavljaš, da bi bili ljudje ves čas jezni drug na drugega? Kaj bi, če bi nas bilo ves čas strah drug drugega? Kako bi sploh zdržali, če bi bili samo žalostni? Veselju pravijo pozitivno čustvo. Kako bi ne bilo, ko pa nas ves čas spodbuja k lepim mislim in lepim dejanjem.

Umirja in zdravi

Veselje ni ne vrač, ne zdravnik, ne psiholog in ne psihiater, pa vendar umirja telo in duha. Lepo poskrbi za naše dobro počutje in občutje sveta. Veselje sproti zdravi. Je tudi najboljšo zdravilo proti žalosti. Če je žalost dolgotrajna, lahko povzroči številne bolezni. Z veseljem, ki nas ves čas spodbuja, preženemo tudi črnogledost. Tako nas ni strah tega, kaj nam bo prinesla prihodnost.

Veseljje za pomoč

Kadar smo žalostni, manj čutimo druge ljudi okrog sebe. Kadar pa nas prevzame veselje, smo do soljudi bolj odprti in smo jim hitreje pripravljeni priskočiti na pomoč. V igri, športu ali pri delu, tako fizičnem kakor umskem, smo veliko bolj odprti za sodelovanje z drugimi, če smo veseli. Veselje je zaradi tega pomembno za odnose med ljudmi. Prav tako nam veselje kot spodbuda pomaga pri manjših in večjih odločitvah.

Veseljje je zaklad

Veseljje je osnovno pozitivno človekovo čustvo. Je zaklad spodbud, ki je tesno povezan z dragocenimi občutji, ki nam pomagajo živeti. Brez občutij zadovoljstva, znanosti ne bi imeli zagona, s katerim bi se podali proti novim ciljem. Brez občutka ponosa in tudi brez občutka hvaležnosti bi bilo življenje prazno. Kako prazno in temno bi bilo življenje brez čutenja in izražanja ljubezni in brez izražanja ljubeznivosti?

Veseljje in dosežki

Ljudje veliko dosežemo. Odlični smo v znanosti, umetnosti, športu, povsod smo odlični. V vsa svoja dejanja vlagamo umske in telesne moči. Ko smo poplačani z lepimi dosežki, nastopi veselje. Majhen otrok, ki v morju naredi prve zamahe brez rokavčkov, od veselja popije celo slano vodo. Glasbenik na glasbenem nastupu se veselo prikloni, če je očaral poslušalce. Znanstvenik skače po laboratoriju kot otrok, če odkrije kaj pomembnega. Vsak, ki dobi nagrado ali nekaj lepega doseže, je vesel in hvaležen. Od ponosa nad dosežkom se kar smehlja. Nogometaš pozabi na krče v mečih, ko zabije gol. Od veselja bi najraje na trepalnicah zaplesal po igrišču. Veseli so tudi njegovi navijači, ki so ves čas spodbujali igro. Veselje je spodbuda in nagrada v enem.

Ali veš?

- Ena najlepših pesmi o veselju je Kekčeva pesem.
- Ljudje smo bolj veseli, če koga obdarujemo, kakor pa če dobimo darilo.
- Pozitivna čustva vplivajo celo na hitrejše celjenje zlomljenih kosti.
- Veselje najpogosteje izražamo z nasmehom.

JULIJ-AVGUST

Polži si privoščijo poletno spanje

Nekatere vrste kopenskih polžev preživijo poletno vročino in sušo v mirovanju, ki ga imenujemo »poletno spanje«. Da se izognejo vročini pregretyh tal, zlezajo na visoke bilke, grmovje, ograje ali drogove, izgubo vode pa zmanjšajo tako, da zaprejo vhod v hišico z opno iz posušene sluzi. Iz poletnega spanja jih bo prebudil dež.

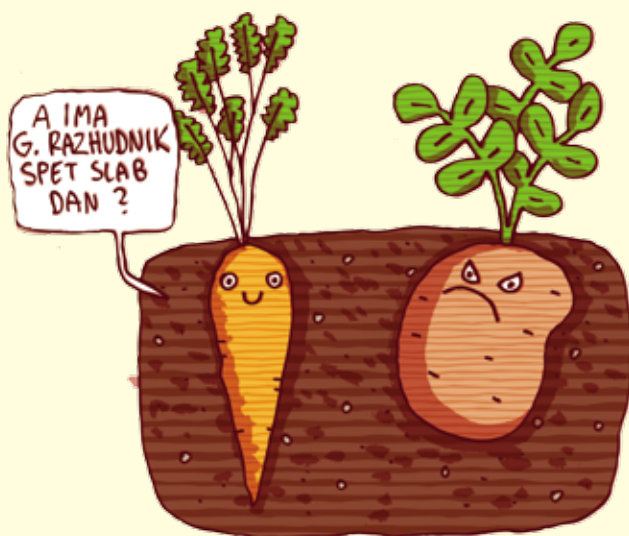

Družimo se s planinskimi kavkami

Te velike črne ptice se pogosto zadržujejo na vrhovih gora in ob planinskih kočah. Ko sedemo, da bi pomalicali, pristanejo v bližini in prosijo za grizljaj. So prave mojstrice letenja in užitek je opazovati njihove letalske akrobacije. Kot vsi predstavniki družine vranov so tudi planinske kavke zelo ravedne in bistre.

Planike zacvetijo

V visokogorju julija in avgusta zacvetijo planike. Rastejo v skalnih razpokah, med gruščem in na kamnitih tratih. Na gosto so porasle s svetlimi dlačicami, ki ščitijo rastlino pred mrazom, sušo in ultravijoličnim sevanjem. Planika velja za simbol gornštva in je v Sloveniji že dolgo zavarovana.

Razhudnikovke plodijo

Mnoge vrste iz družine razhudnikovk, ki so zacvetele pozno pomladi, ob tem času razvijejo plodove. To nas še posebej razveseli na domačem vrtu, ko obiramo paradižnike, paprike in jajčevce. Tudi krompir spada med razhudnikovke, vendar pri tej vrsti ne nabiramo plodov, pač pa gomolje.

Raziskujemo morsko obalo

Na sprehodu po morski obali najdemo marsikaj zanimivega: lupine školjk, polžev in morskih ježkov, rakovice, naplavljeni alge, sipine kosti ... Še bolj zanimivo pa je opazovati morska bitja pod vodo. Morda bomo pod skalami opazili hobotnico, se znašli sredi ribje jate ali pa med morsk travo našli ljubkega morskega konjička?

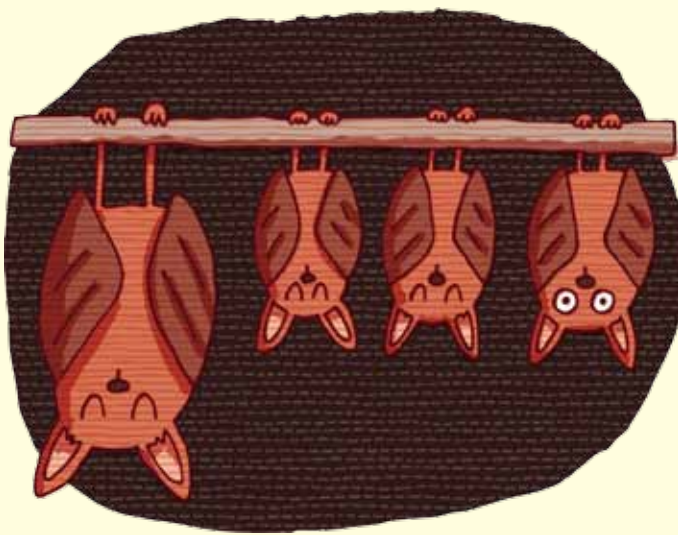

Pozidne kuščarice se izvalijo

Iz jajc, ki so jih v začetku poletja pod kamne ali v skalne razpoke izlegle pozidne kuščarice, se izležejo mladički. Sprva niso daljši od mezinca. Ob sončnih jutrih ali popoldnevih lovijo drobne žuželke in se sončijo. Opazujemo jih lahko na starem zidovju, skalovju, ob poteh, na ruševinah ...

Opazujemo sipe

Če s potapljaško masko pozorno opazujemo morsko dno, bomo morda našli sipo, ki miruje na podlagi in se prikriva. Težko jo je opaziti, saj lahko prilagodi barvo kože barvi okolice – podobno kot kameleoni. Ko se ji približamo, v hipu izbrizga temno barvilo, da se voda okoli nje in morebitnega napadalca obarva temno, in pobegne.

ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

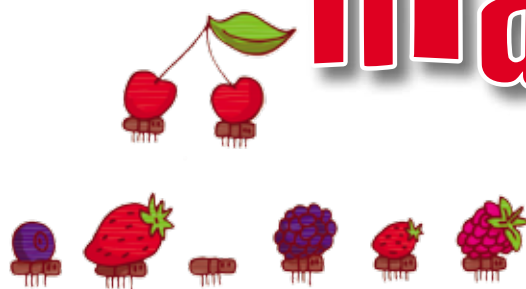
Netopirčki se osamosvojijo

V temnem in toplu delu kraške jame so se pred približno dvema mesecema skotili netopirčki. Sesali so mleko pri svojih materah netopirkah in hitro rasli. Po treh do štirih tednih so se naučili leteti. Zdaj si sami lovijo svoj plen – žuželke. Avgusta za netopirske mladiče napoči čas, ko se dokončno osamosvojijo.

Tinka Bačič

sadje

Mavrica Zdravja

Poletna vročina te lahko kar precej utruji. Plavanje, veslanje, kolesarjenje, odbojka na mivki, planinarjenje kar sesajo moč. Sončenje je naporno, celo mini golf je naporen, dolga pot do počitniškega kraja pa sploh. Sadje je imenitna izbira za moč. Raziskuj ga, jej ga, uživaj. A pozor! Sadje privablja tudi žuželke. Sadne sokove in sadje poleti uživaj previdno, da te ne piči kakšna osa!

Mavrica

Sadje odžaja, osveži, krepi. Polno je vitaminov in mineralov, potrebnih za zdravje in dobro počutje. Odlično vpliva na delovanje srca, žil, mišic, uravnava prebavo in ohranja pamet v počitniško lenih možganih. Čeprav ni dežja, si mavrico lahko pričaraš s pisanimi barvami sadja.

Sadje in barve

Poznamo **belo** sadje. To so banane, jabolka, hruške. Belo sadje preganja utrujenost in lakoto. **Rdeče** sadje je sploh prelepo za oko. Prve znanilke poletja so češnje, za njimi dozorijo lubenice, maline, jagode, ki vse preganjajo iz telesa nevarne snovi. **Rumeno** in **oranžno** sadje so pomaranče, limone, grenivke, mandarine ... V isto barvno skupino rumenega in oranžnega sadja se skupaj z vitaminom C priktalijo še sočne breskve, nektarine in marelice. V zelenem sadju, kot sta kivi in belo grozdje, se skriva veliko magnezija, super snovi za mišice in zbranost. **Modro** in **vijolično** sadje, kot so slive, robide in borovnice, da piko na i sadni mavrici, v kateri se ne skriva en, temveč kup zakladov.

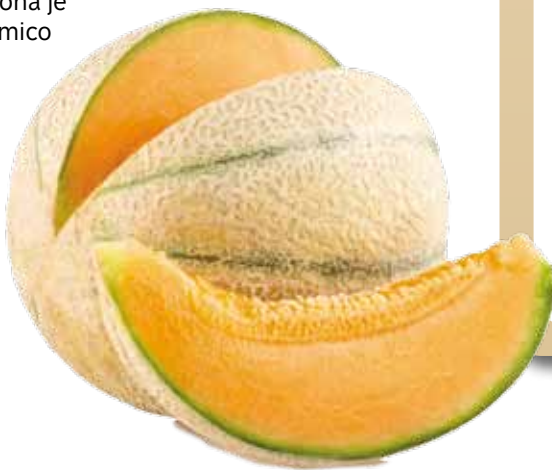
Velikanki

Velikanki med poletnim sadjem sta prav gotovo **lubenica** in **melona**. Kar nekaj napora bo potrebnega, da končata na mizi in v želodcu, saj sta polni vode in zaradi tega precej težki. Čeprav imenitno donita, ko potrkáš po njuni lupini, nista prazni. V njiju sta vitamina A in C in svežina, ki odžaja. Poleg tega z njuno pomočjo zlahka spravimo odvečno

vodo iz telesa. Melona je sploh super za mamico in očka, ki tako kot vsako poletje spet hujšata. Lubenica, ki zaradi obilice sladkorja ni tako dobra za hujšanje kakor melona, pa je odlična pomoč pri zaprtosti, saj vsebuje polno vlaknin.

Z daljnih krajev

Čeprav je najbolje jesti tisto poletno sadje, ki dozori v bližini in na tržnico pride sveže, se lahko odžejaš tudi s koščki manga, ki prihaja iz daljne Azije. V mangu kar mrgolijo vitamini in minerali. Tako kot lubenica je poln vlaknin, ki pomagajo pri prebavi.

Sadje in presušena koža

Na poletnem soncu je treba temeljito zaščititi oči s kvalitetnimi sončnimi očali. Prav tako moramo zaščititi kožo, ki jo izpostavljamo močnim sončnim žarkom. Ob kremah in oljih z visokim zaščitnim faktorjem pride pri izsušeni koži na obrazu lahko na pomoč breskev. Odprite počitniški kozmetični salon in drug drugemu naredite obrazne maske iz kolotov tega sadeža.

Breskev bo kožo na obrazu »odžejala«, jo nahranila in ji vrnila lesk. Obrazna obloga iz breskev mogoče prežene tudi kakšen nadležen mozolj oziroma akno, nadležnih os pa ne.

Ali veš?

- V grozdju je poleg vitaminov in mineralov tudi polno koristnih sadnih kislin in groznega sladkorja, ki hitro povrne moč.
- Kalij, kalcij, magnezij, fosfor, natrij so v sadju skriti minerali, ki jih telo potrebuje.
- Vitamine A, B, C, E, za katere ti bo telo hvaležno, najdeš v sadju.
- Branjevko ali branjevca je pametno vprašati, od kod prihaja sadje, ki ga prodaja.
- Veliko vrst sadja škropijo, zato ga temeljito operemo pod tekočo vodo, preden ga pojemo.

Krištof Dovjak

POTOČNA PO

Se mogoče hladiš ob gorskem potoku? Vidiš kakšno lepo ribo? Če ima po hrbtu črne pike, ki so obrobljene s svetlim robom, na boku pa jo krasijo rdeče pike, obrobljene z belo ali svetlo modro barvo, je to prav gotovo potočna postrv.

Majhne in velike

Potočne postrvi so dolge do šestdeset centimetrov. Tiste, ki živijo v gorskih potokih, niso tako velike kakor jezerske postrvi, saj je v potokih bistveno manj hrane kakor v jezerih. Tako kot ti, ki obožuješ svež, počitniški zrak, pa imajo vse potočne postrvi, ne glede na velikost, najraje čiste vode, bogate s kisikom. Si lahko misliš, da potočne postrvi, ki živijo v evropskih gorskih potokih, plavajo skoraj tako visoko, kot je visoka najvišja slovenska gora, torej do višine 2500 metrov? Potočne in jezerske postrvi lahko živijo tudi v morju, kjer se povsem prilagodijo novemu okolju in zrastejo tudi do sedemdeset centimetrov.

Veliko barv

Zgornji del trupa potočne postrvi je pogosto zelenkasto sive barve, s številnimi črnimi pikami. Spodnji del trupa je bolj bel, včasih obarvan rahlo rdeče, včasih rumeno. Večina plavuti: prsne, trebušne in predrepne, je obarvana sivo, hrbtna in tolsta plavut pa sta črni in okrašeni z rdečimi pikicami. Kljub številnim barvam potočna postrv odlično spreminja barvo trupa in se zlije z barvo okolice, v kateri živi.

OSTRV

Mladice

Postrvi, ki se po dveh ali treh mesecih izležejo iz oplojenih iker, imenujemo mladice. Na bokih imajo šest do devet temnejših prog. Na začetku življenja sploh ne plavajo, ampak bolj lebdijo v svojih skrivališčih. Hranijo se z zalogami, ki jih imajo v mešičku. Robovi repnih plavuti so pri mlajših potočnih postrvih še zarežani. Ko mladice zrastejo, repna plavut postane ravna.

Strašna riba

Potočna postrv je hitra in spretna plenilka. Podnevi preži na plen ob senčnem bregu in je obrnjena proti toku. Hlastne za vsakim plenom, ki ga lahko požre. Med njenimi ostrimi zobmi končajo žuželke, povodne bolhe, črvi, ličinke, majhni polži, žabji paglavci in mlade žabice. Pleni tudi mladice lastnega zaroda. Precej strašna je. Bojazljiva in previdna pa tudi. V hipu izgine za skalo ali v kakšno špranjo. Z rokami jo je izredno težko ujeti.

Razmnoževanje

Tako kot vsa živa bitja se imajo tudi potočne postrvi rade med sabo. Ko samci dosežejo tretje leto starosti, so zreli za drstitev. Samice dozori v četrtem letu življenja in od oktobra do februarja ob spremstvu samcev iščejo prostorčke z drobnim prodrom, v katere z repno in predrepno plavutjo naredijo jamice. Vanje odložijo ikre, ki jih nato samci oplodijo.

Ali veš?

- Potočne postrvi, ki živijo v rekah, se s spreminjanjem barve kože lahko prilagodijo tudi sencam vej na vodni gladini. Ko plavajo tik pod gladino, posvetlijo, ko se potopijo, potemnijo.
- Najbolj jim godi temperatura vode med šestimi in osemnajstimi stopinjami.
- Če vidiš le premikajoče se svetle lise v vodi nad prodrom, je to prav gotovo potočna postrv, ki ji rečemo tudi potočnica.

Krištof Dovjak

Krka Dolenjska Lepotica

Tokrat vas vabimo na izlet po dolini reke Krke, ki ji nekateri pravijo tudi dolina gradov. Poleti je to doživetij polna dolina: Krka je priljubljena med veslači in ribiči, julija na žužemberškem gradu prirejajo srednjeveški dan, na Otočcu pa po žilah adrenalin požene pustolovski park.

Izvir v suhi deželi

Zanimivo, da tako mogočna reka izvira v deželi, ki ji pravimo Suha krajina. No, površje je res suho, a pod zemljo je živahen, vodnat kraški svet in od tam dobi vodo tudi Krka. Izvira pri vasi Gradiček, le nekaj metrov pod Krško jamo, kjer je bilo pred stoletji tudi skri-vališče pred tolpmi Turkov. Jamo si lahko ogledamo od aprila do oktobra ob nedeljah popoldne: dolga je približno 200 in široka 30 metrov, torej precej majhna. Povedali vam bodo tudi, da v njej živi človeška ribica.

Muharjenje na
lehnjakovih pragovih

Spust čez lehnjakove pragove

Lehnjak je izredno lahka kamnina, ki ji pravimo tudi lahki kamen. Nastane z odlaganjem apnenca v vodi na rastline. Sčasoma nastane luknjičasta kamnina, ki je čedalje višja, dokler ne nastanejo pragovi, preko katerih voda pada v slapovih. Na Krki najdemo največ lehnjaka v Sloveniji, pragovi pa so visoki celo do štiri metre. Seveda lahko veslamo tudi po bolj umirjenem spodnjem toku reke, a najbolj zanimivo je v zgornjem delu, kjer reka pada čez pragove.

Krka obdaja stari del Novega mesta.

Fotografija: Matevž Lenarčič/www.slovenia.info

Mlini in starodavne fužine

Še pred 150 leti je bilo na Krki kar 24 mlinov, 14 žag in 5 kovačij, ob tem pa še papirnica in fužine – obrati, kjer so železovo rudo pretopili v železo. Pri podpihovanju ognja v veliki peči (imenujemo jih plavži) jim je pomagala vodna moč Krke. V Dvoru je bila tudi železarna, kjer

Mline je gnala voda, ki je padala čez lehnjakove pragove.

Fotografija: Matej Zalar

so med drugim izdelovali velike dele za železne mostove. Danes je ob zgornjem toku Krke samo še peščica ostankov nekdanjih mlinov in žag, deluje pa samo še Štupnikov mlin na Fužini, kjer lahko kupimo odlično moko.

Ozka soteska

Po široki dolini teče Krka še pod gradom Žužemberk, za vasjo Dvor pa se dolina močno zoži in reka teče po pravcati soteski. Šele po petih kilometrih se dolina spet razširi pri ostankih dvorca Soteska in znamenitem gradiču, ki so ga ljudje poimenovali Hudičev turn – menda zaradi divjih nočnih zabav. Tam na levi strani že vidimo vinograde z značilnimi dolenskimimi zidanicami. Reka postane lenobna in le počasi vijuga proti Novemu mestu. Tam naredi dva dolga zavoja, ki jim pravimo okljuki ali meandri. Prav znotraj drugega meandra je nastalo srednjeveško mestno jedro z mogočnim Kapitljem na najvišji točki.

Grad Otočec je danes hotel.

Otok na Otočcu

Ob nizki vodi opazimo lehnjakove pragove tudi nekaj kilometrov nižje od Novega mesta, pri Otočcu. Ta vas si imena ni prislužila po naključju – sredi reke je namreč več majhnih otokov. Na največjem izmed njih stoji grad Otočec z velikim grajskim parkom. Pravzaprav to nekoč ni bil otok: kanal so izkopali pred več sto leti, verjetno zaradi boljše obrambe pred sovražnimi vojskami. V gradu je danes prestižen hotel, grajska pravljica pa je popolna, ker se ob rečnem bregu postavljajo tudi labodi.

Dolenjske Benetke

Svet je iz kilometra v kilometer bolj raven, dolina čedalje širša in Krka si svojo pot utira v čedalje večjih okljukih. Znotraj enega izmed meandrov je nastala tudi Kostanjevica na Krki, najmanjše, a tudi najstarejše mesto na Dolenjskem. Srednjeveško jedro pravzaprav stoji na umetnem otoku: na okljuku so izkopali jarek in s tem bogato mesto dobro zavarovali pred sovražniki. Žal pa Kostanjevica ni varna pred poplavami, ki so v spodnjem delu reke zelo pogoste. Zato tik ob bregu ni večjih krajev – razen seveda Kostanjevice. Ker je pogosto pod vodo, so jo poimenovali Dolenjske Benetke.

Izliv Krke v Savo pri Brežicah

Kostanjevica na Krki je skoraj 800 let staro mesto.

Čista reka

Krka je druga najdaljša reka, ki teče samo po slovenskem ozemlju (najdaljša je Savinja). Velja tudi za eno najčistejših rek, saj v dolini ni veliko industrije pa tudi za hidroelektrarne ni primerna. Zato je priljubljena tudi med kopalci, ki se najraje kopajo v Žužemberku in v Kostanjevici. Razen tam, kjer se vali čez lehnjakove pragove, je Krka počasna, umirjena reka, ki svojo 94 kilometrov dolgo pot konča pri Brežicah, kjer se izliva v Savo. Prav zares je – lepotica. In poletje je pravi čas za osvežitev v ne prehladni vodi.

Preizkus poguma med drevesnimi krošnjami

Si vrtoglav? Strah pred višino je najbolje premagati tako, da se z njim spopadeš. Poznam plezalce, ki so se nekoč bali višine, danes pa plezajo po več deset metrov visokih stenah. Lahko se torej vpišeš v plezalni tečaj ali pa se z višino spopadeš v pustolovskem parku.

Na Otočcu so pripravili štiri poti s skupaj 46 plezalnimi pustolovščinami. Z lažjima progama se lahko spopadejo vsi, ki so višji od 140 centimetrov, s težjima dvema pa višji od 160 centimetrov – pa brez skrbi, saj merijo višino z nad glavo iztegnjenimi rokami! Če si doslej mislil, da te ni strah višine, boš pet ali celo sedem metrov nad tlemi spremenil svoje mnenje.

Fotografije: Terme Krka

Seveda je za varnost poskrbljeno, počutil pa se boš kot plezalec ali jamar. Izkušeni inštruktor te bo opremil s čelado in plezalnim pasom ter kompletom za samovarovanje. Potem, ko ti bo razložil vse o varovanju na višini, si pripravljen na sprehod med krošnjami dreves. Skupaj z odraslo osebo boš več metrov nad tlemi preizkušal vrve lestve, mreže, vrvi in različne viseče mostove. Brez skrbi – če bi padel, bi te ustavil varovalni komplet.

Vsaj dve uri zabave sta zagotovljeni!

Matej Zalar

Poletne naloge

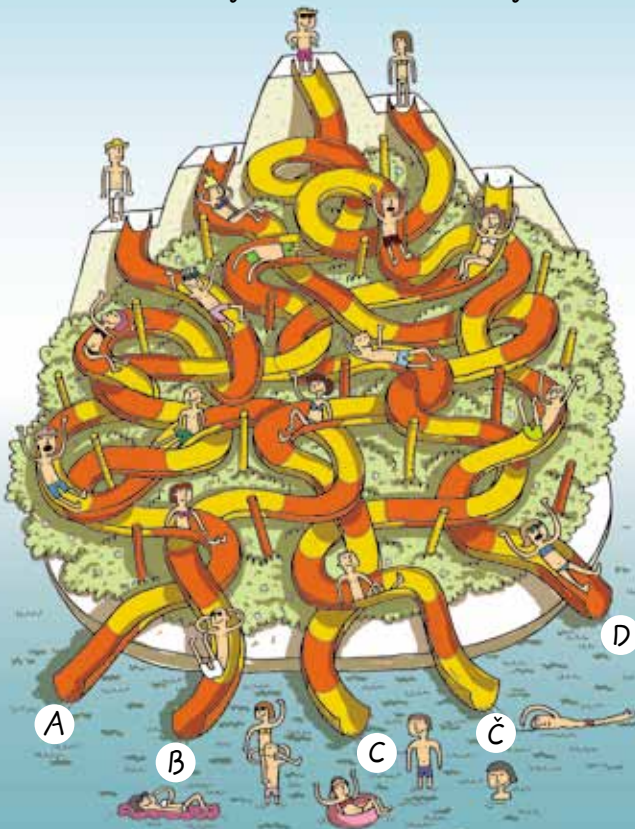
nogomet

Poišči 10 razlik.

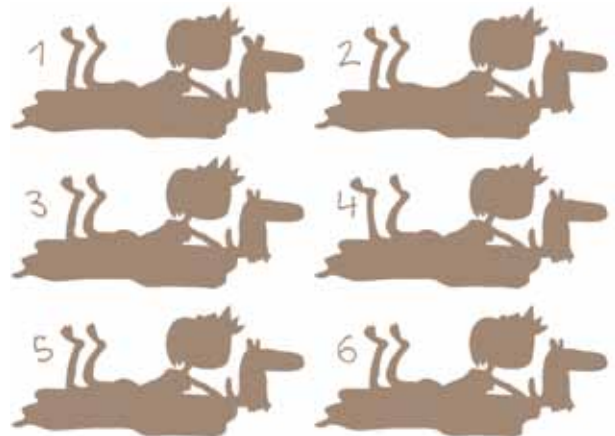
tobogani

Na katerem od ciljev bo v vodo čofnilo največ otrok?

na plaži

Poišči pravo senco.

MORSKA VETRNIC in **RIBICA KLOVN**
živita v sožitju. Vetrnica, ki je tudi žival, ribji
družini daje zavetje. Ta se lahko v miru hrani
s planktonom, saj so ribice za strup ožigalk
imune in se lahko brez tveganja skrivajo za
lovkami, kar pa za druge ribe ne velja.

Smuti

za dober dan in prijeten sen

Smutiji so postali v zadnjih letih zelo priljubljeni. Vsebujejo številne vitamine, minerale, antioksidante, naravne sladkorje in beljakovine. So lahko prebavljivi in hitro povečajo energijo. Vlaknine podaljšajo občutek sitosti, izboljšajo prebavo in izločanje.

Smuti si lahko naredi vsak sam, hitro in enostavno in po lastnem okusu. Če nimaš mešalnika (blenderja), lahko uporabiš tudi palični mešalnik.

Prvotno so bili **smutiji** narejeni iz svežega sadja in/ali zelenjave, dodan je bil zdrobljen led ali mleko, tudi jogurt. Mi pa smo izbrali dva najbolj priljubljena, ki ti bosta zagotovila energijo skozi ves dan in lahke sanje.

ORANŽNA BOMBA ZA DOBRO JUTRO

Potrebuješ:

- 1–2 pomaranči brez pešk
- 1 korenček
- kos melone

Olupi pomaranči, korenček in melono ter odstrani vse peške. V blender daj vsaj 1 dcl vode, lahko pa tudi več, če želiš manj gost napitek.

SLADEK SMUTI ZA PRIJETNE SANJE

Potrebuješ:

- 1 banana
- rebro temne čokolade
- 1 dcl kravjega ali riževega mleka

Temu osnovnemu receptu lahko dodaš ščepec cimeta, mandlje ter čokoladni ali vaniljev sladoled.

UŽIVAJ!

Zanima me, kaj so prvi znaki boleznih prehlada pri psu. Ali se to vidi na smrčku ali očeh?

Res si želim, da mi odgovoriš! Že vnaprej se zahvaljujem!

Dominika, 12 let

Na vprašanja odgovarja Maja Stopar, dr. vet. med.

Dominika, tudi psi so si zelo različni, podobno kot ljudje. Ne- katere ljudi preprost prehlad povsem potolče in so zelo bolni, medtem ko so drugi malo bolj »trpežni« in malo posmrkajo, poki- hajo in so že zdravi. Odvisno tudi od tega, kateri virusi so na pohodu; nekateri so bolj, drugi manj agresivni. Pri psih je pogosto vzrok obolenja zgornjih dihal bakterija, ki povzroča kužni kašelj, pred njo pa psa vedno napadejo še virusi, ki bak- teriji sploh omogočijo zlobno delovanje. Nekateri psi močno kašljajo, se splošno slabo počutijo, imajo temperaturo in so ne- ješči, drugi pa so morda le malo bolj mirni kot sicer. Prav je, da običajno vedenje svoje živalce dobro poznaš – tako boš takoj opazila, da z njo nekaj ni v redu. Pa naj gre za kašelj, prehlad, kar koli. Tudi pogled in oči živali se spremenijo, ko se slabo po- čuti; pri kužku boš opazila rahlo povešeni spodnji vek in žalo- sten pogled. Raje, kot da ti naštevam vse možne znake, ki se lahko pojavijo pri okužbi zgornjih dihal, ti svetujem, da vsako odstopanje od običajnega vedenja kužka vzameš resno in se z njim takoj odpraviš na pregled k veterinarju.

Dragi dr. Vetko! Najprej bi pohvalila tvojo rubriko in res vse veš. Še nikoli ti nisem pisala, a zdaj me je zaskrbelo za mojo novorojeno mucko. Upam, da mi boš odgovoril! Naša muca Pika je skotila 6 mladičkov (3 črne, 2 tigrasto rjava in enega belo-rjavega). Črna samička Lola je pri osmih dneh odprla oči, ko jih drugi še niso. Ko sem preverjala spol, sem opazila, da ima čez zadnjično odprtino potegnjeno neko mreno, skratka, da ni odprta. Zelo me skrbi zanjo in zato zelo zelo upam, da mi odgovoriš!!!

Nikita, 10 let

Nikita, čestitke ob mačjem naraščaju. Pa tudi pohva-ljena, ker si tako zelo skrbna »človeška mama«. Pri mu- cah res ni tako enostavno skrbeti za mladičke – običajno predvsem zato, ker nas mama muca srdito odganja ali pa se z mladiči celo skriva. Mislim, da se je v času do ob- jave mojega odgovora že vse uredilo in da muca normal- no kaka. Če pa si prepričana, da je zadnjična odprtina res neprehodna ali slabo prehodna, moraš z mucu takoj na pregled k veterinarju. Tu ni kaj čakati, saj bi bila muca v velikih težavah, če ne bi mogla normalno iztrebljati.

Moj maltežanček Tori vedno dobiva klope. Mi lahko daš kakšen nasvet.

Aiša, 9 let

Ja, Aiša, tole pa je v tem letnem času zelo pereče vprašanje vseh lastnikov psov in mačk. Klopov je letos res ogromno, saj je bila zima zelo vlažna in mila. Ni več treba prav daleč od hiše, da dobiš klopa. Ti se vedno bolj bližajo našim bivališčem, so na vrtovih, igriščih, travnikih ... Nekatere vrste klopov se odlično počutijo celo v zaprtih prostorih! Najboljša preventiva pred klopi je še vedno **vsakodnevno natančno pregledovanje psa** (najbolje zvečer) in odstranjevanje vseh pritrjenih klopov, pa tudi tistih, ki še lezejo po dlaki. Ker pa seveda ne moremo opaziti (pravočasno!) prav vsakega, posebno, če je kuža tako kosmat, kot je tvoj, moramo uporabiti tudi zaščito proti klopom v obliki pršila, tekočine, ki jo nanesemo na vrat, ovratnic ali tablet, ki jih dobimo pri veterinarju. Veterinar ti bo tudi svetoval, kako katero od teh zdravil pravilno uporabiš, to je namreč ključno za delovanje. Vsebinsko pipete moraš nanesti neposredno na kožo. Če jo nanesesh na dlako, ne bo učinkovala. Pri izbiri pravega zdravila moraš imeti v mislih tudi to, ali klope ubija ali zgolj odganja (repelent klope le odganja, ne ubija, zato bo lahko klop s psa zašel nate ali drugo žival v vašem gospodinjstvu!), zelo pomemben je tudi način tvojega življenja in življenja psa. Mislim predvsem na to, kako blizu sta si; ali morda spi s tabo, je vedno v naročju, po rokah in tako naprej. V tem primeru ti

absolutno ne priporočam ovratnic s kakršnokoli učinkovino, saj boš tudi ti vedno v stiku z ovratnico in s tem z zdravilom. Prav tako so nekatera zdravila vodoodporna, druga niso. Zato veterinarju dobro opiši, kako s kužkom živita, da ti bo lahko svetoval o najboljši zaščiti pred klopi.

Dragi Dr. Vetko

Doma imam dva pritlikava kunca, ugotovili smo, da sta oba samca. Razumeta se zelo dobro, kdaj pa pride obdobje, ko se zelo lovita in naskakujeta. Prosim, povej mi, ali je to samo igra ali se tepeta. Obiskali smo tudi že veterinarja. Že vnaprej hvala za odgovor.

Klara, iz Moznika, 11 let

Klara, najprej lepa hvala za čudoviti fotografiji tvojih kuncev. Prelepa sta! Glede simpatij in antipatij pa si si tudi že sama odgovorila. Praviš, da se dobro razumeta! Seveda pa prihaja med samci kuncev do napetosti, saj predvidevam, da nista kastrirana. Ker ste že bili pri veterinarju, ste se verjetno pogovarjali tudi o tej možnosti. Prav tako verjetno ne prihaja do nikakršnih poškodb, sicer bi ti že veterinar naročil, da kunca loči. Če bosta še naprej tako strpno sobivala, ju mirno pusti skupaj, če bi se predivje napadala, pa ju loči ali razmisli o kastraciji.

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam **čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!**

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh **www.mladinska.com/mojplanet**.

Več vprašanj in odgovorov dr. Vetka najdeš tudi na spletnih straneh: **www.mladinska.com/mojplanet/drvetko**

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Še danes na vseh celinah sveta živijo številna domorodna ljudstva. Svojo starodavno kulturo nam razkrivajo v različnosti jezikov ter vsakdanjih navad in običajev. **Domorodna ljudstva sveta so kulturno bogastvo vsega človeštva.** Mednarodni dan domorodnih ljudstev, ki ga obeležujemo 9. avgusta, nas spomni na pomen zaščite domorodnih ljudstev in njihovega naravnega okolja.

Ljudstvo z najstarejšim pihalom na svetu

Aborigini so domorodno ljudstvo puščavske Avstralije. Spadajo med **najstarejša ljudstva sveta**. V Avstralijo so pripluli v čolnih iz lubja pred 40.000 leti. S seboj so pripeljali pse, prednike današnjih **dingov**. Ukvarjali so se z nabiralništvom in lovom, njihovo lovsko orožje pa sta bila kopje in **bumerang**. V 18. stoletju so celino naselili Evropejci, ki so pregnali prvotne staroselce, se polastili njihove zemlje in jih stisnili v rezervate. Aborigini **ne poznajo pisave**. Svojo dediščino imajo zapisano na risbah, jamskih slikarjih, v pesmih in plesih. Med obrednimi plesi so uporabljali **didžeridu** – instrument, narejen iz debla evkalipta, ki so ga izvotlili termiti. Didžeridu velja za **najstarejše pihalo na svetu**. Okrašen je z značilno pikasto poslikavo aboriginske umetnosti.

Ljudstvo, ki je izumilo kajak

Eskimi so **polarno nomadsko ljudstvo**. Živijo na snežnih prostranstvih od severovzhodne Azije, preko Aljaske, severne Kanade, Grenlandije, vse do Arktike. Eskimi **poseljujejo najsevernejša območja Zemlje**. Drugi so jih poimenovali Eskimi, kar pomeni »jedci surovega mesa«. Sami sebe imenujejo **Inuiti**, kar pomeni »pravi ljudje«. So mojstri preživetja v krutem okolju. Njihov dom je **iglu**, in čeprav je narejen iz snega, odlično ščiti pred mrazom. Eskimi so oblečeni v topla oblačila iz živalskih kož. Za potovanja po snegu uporabljajo **pasje vprege** in **snežne krplice**. Poleg njih so za plovbo po morju **izumili kajak**, za zaščito pred soncem pa koščena **sončna očala**. Eskimi **ne poznajo pisave**, imajo pa kar **200 imen za belo barvo**. Njihov način življenja se je v zadnjem stoletju zelo spremenil. Danes živijo v mestih in uporabljajo motorne sani.

Ijudje

Afriške koralde, ki so osvojile svet

Masaji so nomadsko in pastirsko ljudstvo. Živijo v prostranih stepah Kenije in Tanzanije **v vzhodni Afriki.** **So živinorejci,** ki se selijo skupaj s svojo živino, ko iščejo zelene pašnike in vodo. Hiše si gradijo iz lesa, blata in kravjih iztrebkov. **Masaji si brijejo glave** in si jih mažejo z mešanico rdeče prsti in živalske masti. **Masajke so znane po izdelavi koral,** ki jih nosijo okoli vratu, zapestja, nog in v ušesih. Določen barvni vzorec nakita pomeni, kateremu klanu plemena nekdo pripada. Kulturne navade in običaje so Masaji **ohranili le z ustnim izročilom.** Svojo tradicijo ohranjajo tudi s **petjem in plesom.** Med plesi Masaji poskakujejo **v značilnih barvitih ogrinjalih,** ki jih imenujejo **kanga.** Današnji Masaji so že prišli v stik z modernim svetom, saj so v masajске vasi zašli celo mobilni telefoni.

Maorski pozdrav z nosom

Maori so prvotni naseljenci Nove Zelandije. Na Novo Zelandijo so pripluli s polinezijskih otokov v 10. stoletju. Maori so živeli v velikih družinah, ki so jim dajale občutek sorodstvene pripadnosti. Središče maorske skupnosti je bila zborna hiša, v kateri so imeli obredna slavlja. **Tradicionalna maorska hiša** je okrašena z umetniškimi rezbarijami, **rezbarstvo** pa je najpomembnejša moška obrt. Nekoč **bojno ljudstvo** je bilo oboroženo z dolgimi **sulicami,** telesa in obraze pa so si krasili s **tetoviranjem.** V 20. stoletju je stari način življenja izginil in Maori so se preselili v mesta. Na kulturnih festivalih, ki jih prirejajo vsako leto, se pomerijo v tradicionalnih veščinah. V veselje turistov plešejo **bojni ples haka,** najbolj prikupen pa je maorski **način pozdravljanja – dotik z nosom.**

Modri ljudje sredi puščave

Tuaregi so **saharsko ljudstvo v zahodni Afriki**. Nekoč so bili razširjeni po vsej Sahari. **Pastirski nomadi** slovijo kot veščji jezdeci kamel in spretni trgovci. **Živijo v šotorih** pod milim nebom skupaj s svojimi kozami, ovčami in kamelami ter se stalno selijo. Kamele so največje bogastvo Tuaregov. Z njimi po puščavi tovorijo sol in drugo trgovsko blago. Za zaščito pred puščavskim soncem in peskom **moški nosijo tradicionalno zagrinjalo ali tagelmust**. To je velik kos blaga indigo modre barve, ki si ga ovijejo okoli glave kot nekakšen turban. Po njem so Tuaregi dobili vzdevek »modri ljudje«. Pišejo v starodavni pisavi **tifinar**, katere posebnost je poljubna smer pisanja in branja (od leve proti desni in od desne proti levi ter od zgoraj navzdol). Zaradi večletnih suš v Sahari primanjkuje vode, zato živali umirajo, Tuaregi pa opuščajo stari način življenja.

Prvi moderni ljudje

Grmičarji ali Bušmani so **etnična skupina pritlikavih lovcev**, ki živijo v notranjosti južne Afrike, zlasti v puščavi Kalahari. Predniki Grmičarjev naj bi bili prvi moderni ljudje iz vrste *Homo sapiens*, ki so se naselili v južni Afriki že pred 40.000 leti. Živijo zelo prvinsko, saj **se ukvarjajo z lovom in nabiralništvom**. Pri tem se stalno selijo, da si poiščejo hrano za preživetje. Veljajo za **odlične lovce**. Njihova **sveta žival je antilopa**, ki se pojavlja tudi v obredih. Pomembna dejavnost Grmičarjev je **nabiranje zdravih rastlin in zdravilstvo**. Povezujejo se v **družinske skupnosti**. Nadvse zanimiv je zlasti njihov jezik, saj je sestavljen iz besed in klikov. Klikli so nekakšni besedni zvoki, ki jih ustvarijo s posebnim sesljanjem jezika.

Svetovna zakladnica zdravilnih rastlin

V deževnem pragozdu Južne Amerike živi v porečju Amazonke in Orinoka **okoli milijon domorodnih amazonskih Indijancev**. Znanih je **okoli 400 različnih plemen**, ki imajo svojo kulturo, jezik in ozemlje. Nekateri med njimi vse do danes niso imeli stika z »zunanjim svetom«. Večina plemen živi ob rekah, kjer gojijo manioko, banane, koruzo in fižol. Druga živijo globoko v zavetju pragozda in se ukvarjajo z **lovom in nabiralništvom**. Lovci uporabljajo pihalnike in **puščice s strupom kurare**, ki ga naredijo iz različnih rastlin. Amazonija je največja naravna lekarna na svetu, zato so domorodci **odlični poznavalci zdravilnih rastlin**. Z zdravilstvom se ukvarjajo plemenski **šamani**. Z naravo močno prepleten **način življenja amazonskih Indijancev je ogrožen** zaradi izsekavanja pragozda.

Ljudstvo »velikih hiš«

Indijanci Hopi so **miroljubno staroselsko ljudstvo**, ki živi v severni Arizoni. **Spadajo med Indijance Pueblo**, sestavljeni pa so iz posameznih klanov. Predniki današnjih Hopijev so v 7. stoletju začeli graditi velike zidane stavbe iz kamna, imenovane **pueblo**. Gre za pravokotne hiše z ravnimi strehami, ki so naslonjene na strmo gorsko steno in druga na drugo. Grajene so iz kamna in na soncu žganih opek. V takšnih »blokovskih naseljih« je živel po več sto ljudi, zato jim pravijo velika hiša. Kamnite naselbine vključujejo tudi **kive**, **posebne obredne sobe**. Verovanje Hopijev temelji na duhovni povezanosti z Zemljo in celotnim vesoljem. Hopiji so **poljedelci** in gojijo »tri sestre«: koruzo, buče in fižol. Od leta 1882 dalje **živijo v rezervatu**.

Vlasta Mlakar

Pasje poletje?

Kaj tvoj kosmatinec najraje počne poleti? Poskrbi za najboljše možne skupne poletne dogodivščine, ne da bi vaju pri tem ogrožala vročina.

Prvi namig naj (p)ostane pravilo: za sprehod in igro na prostem si vzemita čas zgodaj zjutraj in pozno zvečer. Psi so namreč veliko bolj občutljivi za visoke temperature kot človek, saj se ne hladijo s potenjem. Ko je nam vroče, je lahko zanje vročina že usodna.

Ne glede na to, ali je pes v notranjih prostorih ali na dvorišču, mora imeti ves čas na voljo svežo pitno vodo. Poleg sence moramo psu zagotoviti tudi primerno podlago, ki se ne segreje pretirano (npr. blazina ali lesena plošča), prav pa nam bo prišla tudi mokra brisača.

Kaj je vročinski udar?

Večina psov dobro prenaša temperature do 20 °C. Zadrževanje na soncu ali v razgretem avtomobilu pri višjih stopinjah lahko vodi v vročinski udar, ki je za žival nemalokrat tragičen.

Poleti so v največji nevarnosti kratkogobčne pasme, mladi in starejši psi.

Med poletnim popoldanskim sprehodom se nam pes mogoče ne bo zdel utrujen ali omotičen, a se lahko kaj kmalu zgodi, da začne močno sopsti in mu zmanjka moči za nadaljevanje poti. Znaki vročinskega udara so še živo rdeč jezik in dlesni, pes pa lahko tudi bruha in v skrajnem primeru izgubi zavest.

Kaj moraš storiti ob vročinskem udaru?

- Psa **TAKOJ** umakni z vročine oziroma neposrednega sonca.
- Postopno ga začni ohlajati z vlažno brisačo, v hujših primerih mu s hladno vodo polivaj tačke.
- Psu ponudi hladno vodo.
- Pokliči veterinarja in si čim prej zagotovi prevoz do veterinarske postaje, saj se lahko posledice vročinskega udara pokažejo nekaj ur ali celo dni pozneje.
- Zapomni si: psa nikoli ne puščaj zaprtega v avtomobilu, tudi z odprtimi okni ne.

Kljub nevarno visokim temperaturam pa je lahko poletje prava dogodivščina. Začneš jo lahko tako, da psa nauči prinesiti povodec.

Povodec:

1. Psu nekajkrat nadeni povodec. Vsakič izreci besedo »povodec«.
2. Med igro vrzi povodec in ukaži psu: »Prinesi povodec!« Če tvoj pes še ne pozna ukaza »prinesi«, pobrskaj po literaturi o vzgoji psov in ga nauči prinašanja predmetov.
3. Povodec postavi na običajno mesto (košara, nižja polica ipd.). Pokaži nanj in spodbujaj psa z besedami: »Prinesi povodec!« Po potrebi mu nekajkrat pomagaj in ponudi povodec.
4. Ko pes samostojno zgrabi in prinese svoj povodec, ga takoj navdušeno nagradi – pelji ga na sprehod.
5. Ponovita vajo vsako jutro in večer, da se na vsak sprehod odpravita popolnoma navdušena.

Tarča

1. Na tla pred psa postavi košček kartona. Ko se začne pes zanimati zanj (ga ovohava, se ga dotakne s tace), ga pohvali in takoj nagradi s priboljškom.
2. Učenje stopnjuj tako, da psa nagradiš le, ko se tarče dotakne s tace.
3. Ko bosta napredovala, pred psa postavi različne vrste tarč (knjigo, pokrovček, škatlico, čevelj, dlan), pokaži nanje in ga spodbujaj tudi z ukazom: »Tap!«
4. Ne pozabi na pohvale, priboljške in veselje.

Poišči me!

1. Psu z navdušenjem in smehom pokaži, da bosta počela nekaj zelo zabavnega!
2. Če pes še ne pozna ukazov »sedi« oziroma »prostor«, ga najprej nauči osnov. Igra skrivalnic se namreč začne s tem ukazom.
3. Ko pes obstane na mestu, odidi iz sobe ali za vogal na dvorišču, nato pa navdušeno zakliči: »Poišči me!« Ko te pes najde, ga pohvali in nagradi s priboljškom.
4. Vajo ponovita tako, da se skriješ nekam, kjer te pes ne bo takoj našel. Ko ga pokličeš in te najde, ga spet pohvali in nagradi.
5. Igro nadaljujta na prostem in lahko se zaneseš na to, da te bo pes z izvrstnim vonjem in sluhom prav gotovo vedno našel. Ne pozabi pokazati svojega veselja in vedno nagradi svojega prijatelja!

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

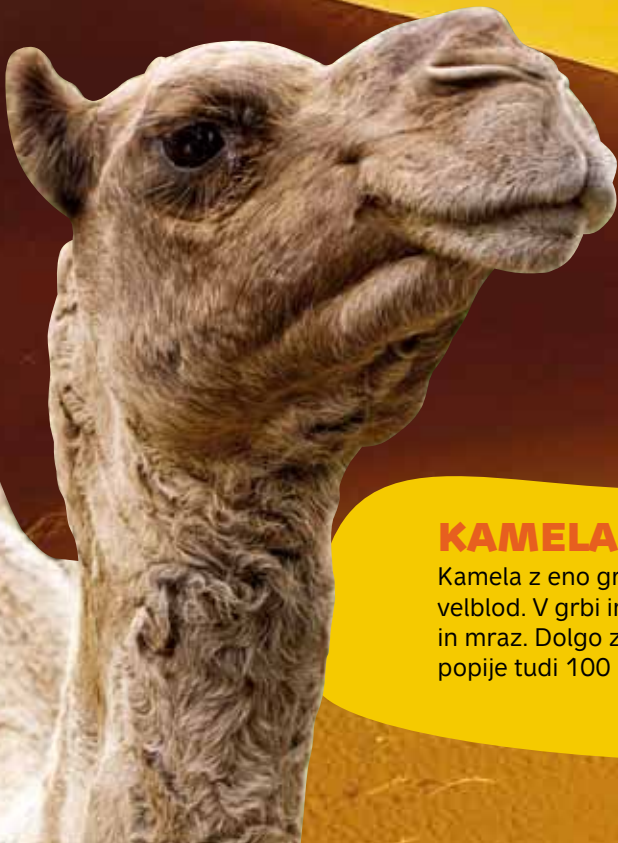
Če se s svojim psom odpraviš na morje, bo obema v veselje, če ga naučiš plavati. Najbolje bo, da se tega lotita ob pomoči staršev, saj je varnost vedno na prvem mestu. Veliko poletnih užitkov s pasjim prijateljem ti želim!

Nuša Ema Miklavc
Društvo za zaščito živali Ljubljana
www.dzzz.si

PUŠČAVE

Poznamo različne puščave: lahko so peščene, kamnite, vroče, celo hladne. Vsem pa je skupno, da tam zelo malo in redko dežuje. V peščenih puščavah so dnevi vroči, noči pa mrzle. V njih so otočki zelenja in vode: oaze. Na puščavo so najbolj prilagojene tiste živali, ki jim sploh ni več treba piti! Vso potrebno vodo dobijo iz hrane. Poznamo tudi polpuščave. Tam je več padavin, rastlin in različnih živali.

KAMELA

Kamela z eno grbo je dromedar, z dvema pa dvogربي velblod. V grbi ima maščobo. Dobro prenaša vročino in mraz. Dolgo zdrži brez vode, a jo potem na mah popije tudi 100 litrov.

MOLOH

Ta avstralski kuščar na dan pohrusta več tisoč mravelj. Medtem ko se hrani, je zelo ranljiv, zato ima trne. Med njimi so kanali, po katerih priteče rosa naravnost v njegova usta.

GILA

Živi v severnoameriških polpuščavah. Je eden od dveh vrst strupenih kuščarjev. Strup ima v žlezah na spodnji čeljusti. V repu si kopiči zalogo maščobe za čas, ko hrane ni dovolj.

PLAVUTONOGI GEKON

Čez dan se skriva v rovih, ponoči pa lovi žuželke. Med prsti ima posebno kožico. Tako lažje teče po puščavskem pesku. Na očeh nima vek, zato si jih mora vlažiti z jezikom.

FENEK

Živi v Sahari in je najmanjša lisica. Čez dan je v brlogih, ponoči išče hrano. Ima zelo velike uhlje, s katerimi si ohlaja telo. Na stopalih ima dlačice, da lahko hodi po vroči puščavi.

ROGATI GAD

Nad očesom ima po navadi trnasta rožička, po katerih je dobil ime. Velik je približno pol metra. Je strupen. Lovi iz zasede, na pol vkopan v pesek. Plenu sledi do njegovega rova.

Čas počitnic je. Kako jih preživljaš? Imaš raje mir in počitek – ali pa hrepeniš po razburljivih dogodivščinah in raziskovanju neznanega?

1. Opazil si oglas za potovanje v tujo deželo s čudovito plažo.

- * Pomisliš, da je potovanje do te dežele prenaporno in ni vredno truda.
- *** Čutiš, da ni pošteno, ker ne moreš odpotovati tja.
- ** Odločiš se, da boš šel v knjižnico in raziskal vse o tej daljni deželi.

4. Na potovanju vas okvara avtomobila prisili k postanku v neznanem mestu.

- *** Med raziskovanjem mesta pozabiš, kam si bil namenjen.
- ** V parku ravnodušno čakaš na nadaljevanje potovanja.
- * Jezen si na ves svet in sitnariš najprej za sladoled, potem za pijačo.

2. Vremenoslovci so napovedali daljše deževno obdobje.

- *** Oblečeš si nepremočljivo obleko in se odpraviš na raziskovanje narave.
- * Imaš nove knjige, ki jih boš lahko v miru bral.
- ** Razočaran si, ker odpade zabava s prijatelji na bazenu!

3. Prijatelj ti pošlje razglednico s taborjenja v divjini.

- * Sočustvuješ z njim, ker se muči s spanjem na trdem in je brez računalnika.
- ** Srečen si, ker boš del počitnic preživel s starši na morju.
- *** Odločiš se, da boš naslednje poletje tudi sam tabornik.

NAJLEPŠI DNEVI

5. Prijatelj te nepričakovano povabi na potovanje.

- ✱✱ Prijazno odkloniš, saj te že čakajo prijatelji v letovišču pri Bohinju.
- ✱ Zavrneš ga, ker ne veš, kaj natanko naj bi tam počel ali doživel.
- ✱✱✱ Z navdušenjem sprejmeš in si takoj priskrbiš vodnik po tej deželi.

6. Starši so ti pripravljeni plačati počitnice po tvoji izbiri. Odločil si se za

- ✱✱ šolo jezikov ali kreativnosti na kmetiji, kjer imajo konja in vrsto drugih živali.
- ✱ bivanje v hotelu ob morju, kjer ima vsaka soba televizor.
- ✱✱✱ splavarjenje po reki Krki in učenje veščin preživetja v divjini.

7. Le še teden dni časa je do začetka novega šolskega leta. Izkoristil ga boš

- ✱✱✱ za izlet v planine, ki so v tem času še posebno privlačne.
- ✱✱ za druženje in igro s prijatelji, saj se kasneje ne boste srečevali pogosto.
- ✱ za počitek, ker te jeseni čaka veliko dela in učenja.

Neli Kodrič Filipič

Od 7 do 13 zvezdic

ZAPEČKAR

Spadaš med domače mačke, ki najraje počivajo, bodisi na sončku ali pred televizorjem. Nič ni tako privlačno, da bi vznemirilo tvojo potrebo po lenarjenju. Po naravi si čistokrvni ZAPEČKAR! Tvoj življenjski moto je: pustite me pri miru! Premikam se samo, če je nujno.

Od 14 do 20 zvezdic

POPOTNIK

Si kot pridna čebela – v iskanju cvetočega pašnika lahko preleti velike razdalje, a še pred nočjo se vedno vrne v domači panj. Med počitnicami rad spremeniš okolje, a ostajaš v varnih mejah. POPOTNIK uživa v potovanju, vendar pa čuti olajšanje, ko se srečno vrne domov!

Od 21 do 28 zvezdic

PUSTOLOVEC

Si zelo radovedno in igrivo bitje – rad posežeš po neznanem in spoznaš svet okrog sebe. Raziskovanje novih obzorij te bolj privlači kot udobje in varnost. Si tipičen PUSTOLOVEC. Ne zanima te, kje si, temveč, kaj lahko tam doživiš!

V krogu življenja

Na našem planetu smo vsi (rastline, živali, ljudje ...) povezani med seboj in drug brez drugega ne moremo. Ena najpomembnejših vlog pri tem imajo mikroorganizmi, saj brez njih ne bi bilo življenja, kot ga poznamo. Zelo pomembno vlogo pri tem imajo mikroorganizmi, ki živijo v zemlji. Nekateri od teh so povezani z rastlinami, drugi so prosto živeči v prsti.

Mikoriza – sožitje med rastlinami in glivami

Sožitje (ali simbioza) pomeni »življenje skupaj« in opisuje odnos med dvema (ali več) različnima vrstama organizmov. Pri simbiozi imata obe vrsti organizmov koristi od sobivanja. Pri **mikorizi** gre za skupno življenje gliv in rastlin – glive s svojimi **hifami** (dolgimi izrastki) prodrejo v korenine rastlin in se tako povežejo z njimi, obenem pa se preplet glivinih hif razprostira v prsti pod rastlino.

Preplet hif ali micelij lahko močno poveča površino korenin rastline.

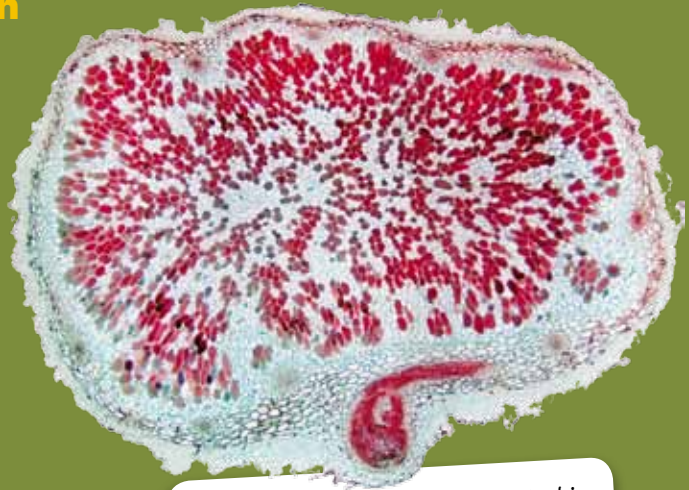
Glive tako omogočajo rastlini, da pride do vode in hranil, ki jih sicer s svojimi koreninami ne bi dosegla, obenem pa razkrajajo odmrli gozdni material do take oblike, da ga rastlina lahko vsrka in »pojé«. Take rastline zato veliko bolje uspevajo od tistih, ki nimajo mikorize. Glive, ki sodelujejo z rastlino, od nje dobijo veliko **ogljika**, ki ga potrebujejo za rast in razvoj. Rastline ga proizvajajo v procesu, ki je odvisen od svetlobe (**fotosinteza**). Rezultat take povezave so gobe, ki jih vedno najdemo v bližini dreves – goba je namreč nadzemni del glive, ki je v zemlji razvila sožitje s koreninami drevesa. V okolici različnih dreves so tako različne gobe ali drugače povedano, jurčka večinoma najdemo v okolici borovcev ali smrek. Ena goba je lahko s svojim prepletom povezana z več drevesi.

Sodelovanje rastlin z bakterijami

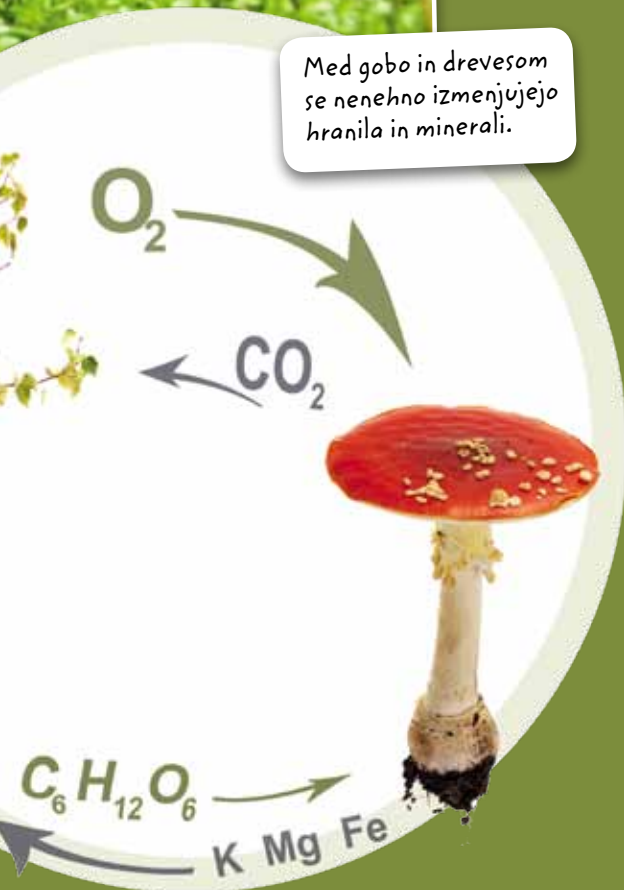
Primer sodelovanja rastlin z bakterijami so stročnice, ki imajo posebno oblikovane korenine, tako imenovane **koreninske nodule**, v katerih živijo bakterije, ki s svojo presnovo predelajo dušik, da ga rastlina lahko uporabi. Dušik je nujen za rast rastlin in je v zemlji v taki obliki, da ga rastlina sama ne more uporabiti. Zanimivo je, da te bakterije dušika same po sebi ne morejo presnavljati – to se zgodi šele, ko so povezane z rastlino.

Prečni prerez korenine s koreninskim nodulom – korenina je le rdeča lisa oz. krog na spodnji strani slike.

Kroženje snovi v naravi – delo bakterij in gliv

Ko rastline odmrejo, postanejo hrana za mikroorganizme v tleh. Razkrajjanja odmrlih rastlin se najprej lotijo mikroorganizmi, ki znajo **razgrajevati celulozo** (glavni gradbeni material rastlin). Pri tem nastajajo enostavnejše snovi za druge mikroorganizme, ki jih presnavljajo naprej ali pa jih pomagajo prenesti rastlinam (kot smo videli pri mikorizi).

Gobe razgrajujejo ostanke odmrlega drevesa.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Mikroorganizmi povezujejo življenja

S pomočjo mikroorganizmov nobena rastlina ali žival v resnici ne umre, saj postane del novih rastlin, ki postanejo potem del rastlinojedih živali. Tako je krog sklenjen in se ves čas vrti. Ljudje moramo z odgovornim ravnanjem z naravo poskrbeti, da tega kroga ne prekinemo. Pretirano ali nepravilno gobarjenje uničuje tudi drevesa, onesnaženost zraka in tal slabo vpliva na mikorizne glive. Pretirano gnojenje z umetnimi pripravki prav tako uničuje naravno ravnovesje med organizmi.

Mojca Beseničar

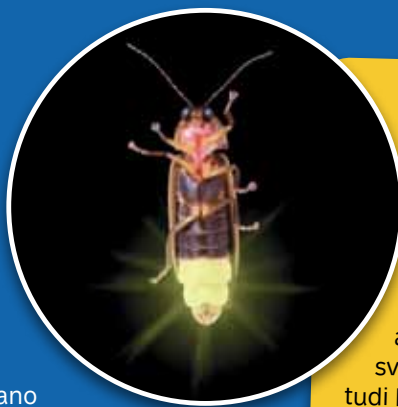
Vsi smo že kdaj opazovali čudovito bliskanje kresničk na kresno noč. Vendar pa to ni nič v primerjavi s svetlobno predstavo, kakršne ste lahko deležni v temnih globinah morja. V širnem svetu oceanov, kjer vlada popolna tema, je svetloba pravzaprav najpogostejši način sporazumevanja. V globini od dvesto do tisoč metrov svetlobo oddaja kar devet desetih vseh organizmov.

Bioluminiscen

Svetloba

To svetlobo, ki jo oddajajo organizmi, imenujemo bioluminiscenca*. Svetloba nastaja zaradi posebne kemijske reakcije v celicah, pri kateri sodelujeta luciferin* in encim luciferaza*. Svetlobo nekateri organizmi oddajajo nepretrgoma, medtem ko jo drugi oddajajo kot bliske. Bioluminiscenca je lahko različnih barv, kar je nekoliko povezano z življenjskim okoljem. Globokomorske živali in organizmi na odprtem morju oddajajo večinoma modro svetlobo, obalni organizmi modro-zeleno, kopenski in sladkovodni organizmi pa zeleno in rumeno.

Zakaj organizmi oddajajo svetlobo

Živali lahko uporabljajo bioluminiscenco za sporazumevanje, iskanje partnerjev, plenjenje, beg pred plenilci ali obrambo. **Kresničke** na primer poleg osvajanja uporabljajo bioluminiscenco tudi kot opozorilo plenilcem, da niso užitne, ali za zastraševanje plenilcev z močno svetlobo in hitrimi bliski. Po drugi strani pa tudi kresnice plenijo s pomočjo svetlobe, saj oponašajo bliskanje samičk drugih vrst in s tem privabijo njihove samčke, ki potem nesrečno končajo v njihovem želodcu.

enca

Bakterije

V oceanu so najenostavnejši bioluminiscentni organizmi bakterije. Živijo lahko na površini ali v črevesu živali, pred desetimi leti pa so s satelita opazili 300 km² veliko zaplato svetlečih bakterij v Indijskem oceanu pri Somaliji. Najbolje raziskane bakterije *Vibrio fischeri* zasvetijo šele, ko jih je dovolj skupaj, da je njihova svetloba opazna. Mnoge ribe in nekateri lignji jih imajo v posebnih organih in jih uporabljajo za različne namene. Globokomorske ribe trnkarice hranijo bioluminiscentne bakterije na koncu posebnega izrastka, ki ga uporabljajo kot vabo, podobno kot ribiči na trnku. Ko nič hudega sluteči plen plane po migotajoči »živalci«, se znajde ujet v ustih, ki so polna šivankastih zob.

Plen

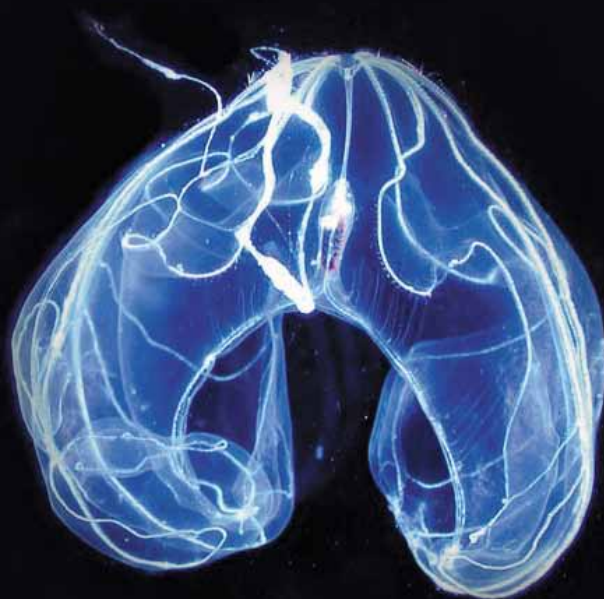
Globoko morje je s svojo večno temo pravzaprav strašljivo okolje. Ker ničesar ne vidiš, težko zaslutiš, da se ti nekdo približuje. Hkrati pa te je v popolni temi tudi težko najti in se moraš narediti vidnega za morebitnega partnerja, ki te

skuša poiskati skozi temne širjave oceana. Pritrjene ali bolj občutljive živali, kot so morska peresa in rebrače, z bliski svetlobe osvetlujejo svoj obris, da jih ne bi kdo po nesreči zadel in pri tem poškodoval. Verjetno s tem, podobno kot drugi ožigalkarji in zmajevske ribe, oznanjajo tudi svojo velikost, da jih ne bi zamenjali za kakšen manjši plen.

Raziskuj

Bioluminiscentne bakterije lahko opazuješ tudi sam, če ligenj ali morsko ribo napol namočiš v morsko vodo in postaviš v hladilnik. Čez dan ali dva se bo površina živali že svetila.

Obramba

Globokomorski lignji in morski polži se branijo pred plenilci z bioluminiscentnim oblakom, podobno kot sipe izbrizgajo oblak črnila. V trdi temi so močni bliski svetlobe zaslepljujoči in plenilca zmedejo za toliko časa, da plen pobegne. Ognjene alge uporabljajo bioluminiscenco kot vlomilski alarm. Planktonski rakci (vlomilci), ki se hranijo z algami, s svojim gibanjem sprožijo bliskanje alg in postanejo zaradi svetlobe vidni za večje plenilce (policijo).

Zavajanje

Bioluminiscenca je nadvse uporabna tudi za zavajanje plenilcev. Majhni planktonski rakci imajo posebne dolge izrastke, na koncu katerih oddajajo bliske svetlobe, in so tako videti večji, kot so v resnici. Nekatere ribe skušajo plenilca pretentati tako, da se zvijejo v krog in so videti kot neokusne meduze. Nekateri globokomorski rakci, lignji in ribe se naredijo nevidne plenilcem pod sabo tako, da se z nežno bioluminiscenco na spodnjem delu telesa zlijejo z modrino neba, ki jo vidijo plenilci nad sabo, in s tem zabrišejo svoj značilni obris telesa, ki bi jih drugače izdal.

Plenilci

Tudi plenilci se morajo zateči k celemu kupu prevar, da se jim plen dovolj približa in ga lahko ujamejo. Pri tem uporabljajo bioluminiscentne vabe, kot so svetleči izrastki pri **ribah trnkaricah** ali svetleči konci lovč pri glavonožcih. Vabe lahko zatemnijo z nekakšnimi zaslonkami, da niso ves čas vidni in s tem izpostavljeni večjim plenilcem. Mnoge ribe imajo svetlobne organe pod očesi in jih uporabljajo kot baterijo, s katero iščejo plen v temnih vodah.

SLOVARČEK

Bioluminiscenca je svetloba, ki nastaja s kemijsko reakcijo v živih bitjih.

Luciferin je spojina, ki proizvaja svetlobo. V različnih organizmih ima različno kemijsko sestavo.

Luciferaza je encim, ki omogoča, da poteka reakcija, pri kateri luciferin proizvaja svetlobo.

Partnerji

Najrazličnejši izrastki in svetleči deli telesa so poleg plenjenja namenjeni tudi za iskanje partnerjev. Ti se razlikujejo med vrstami in tako služijo za prepoznavanje pravega partnerja v temni širjavi. Majhni planktonski rakci osvajajo svoje samičke s posebno svetlobno predstavo, kjer v točno določenem zaporedju bliskajo svetlobo, medtem ko plavajo blizu samičke. Seveda je vse skupaj zelo tvegano, saj jih pri tem ne opazijo samo samičke, ampak tudi mnogi plenilci. Najboljšo rešitev za to težavo imajo zmajevske ribe, ki se iščejo s pomočjo rdeče svetlobe, ki je druge živali ne vidi.

Bioluminiscenca in bioluminiscentna barvila

so zelo razširjena tudi v znanosti. Omogočajo opazovanje odzivov živali, ne da bi jih pri tem poškodovali ali celo žrtvovali. Barvila uspešno nadomeščajo tudi raziskave z radioaktivnimi sledilci. Toda čaka nas še veliko dela, preden bomo razumeli vse bioluminiscentne pojave in organizme. Nikoli pa se ji ne bomo nehali čuditi, tako kot nekoč že Aristotel, tej čudoviti živi svetlobi, ki nikoli ne ugasne.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Svetlobne predstave

Na kopnem lahko eno najbolj briljantnih bioluminiscentnih predstav vidite v Maleziji, kjer se ponoči razsvetlijo rečni bregovi, ko celo morje kresničk utripa v ritmu ljubezni. Utripanje vseh kresničk je popolnoma usklajeno in še vedno ni povsem jasno, kako uspe celotni obali bliskniti v istem trenutku.

Pri nas lahko poleg kresničk bioluminiscenco pogosto opazujemo tudi ponoči na obali morja, ko valovi s planktonskim enoceličarjem morsko iskrnico udarjajo ob obalo.

dr. Maja Berden Zrimec

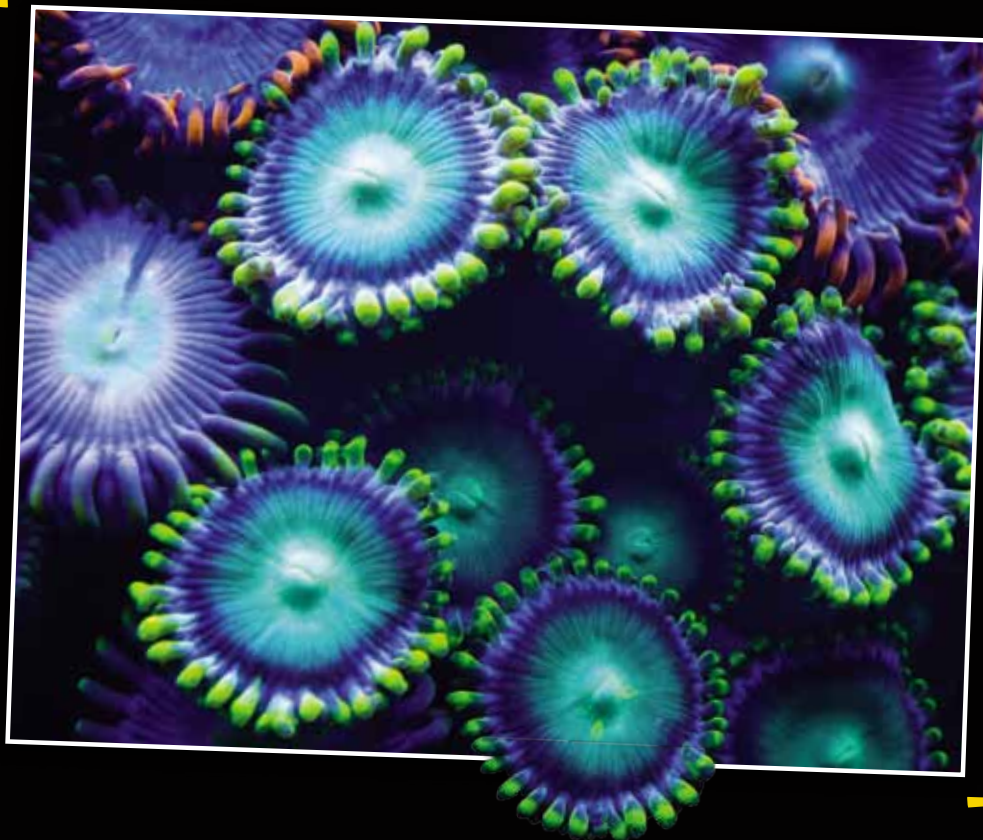

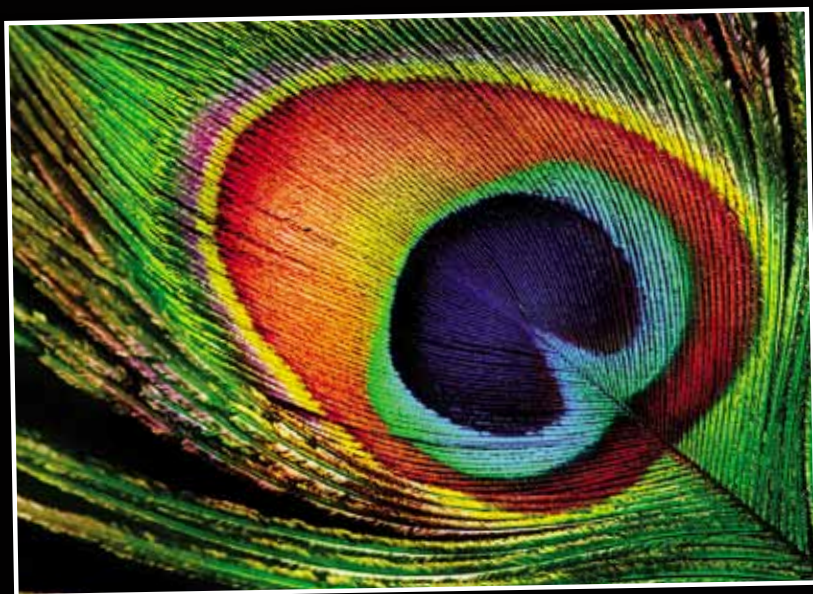

NAPISALA: NELI KODRIČ FILIPIĆ, NARISAL: DAMIJAN STEPANČIČ

Poleti barve kar zažarijo. Zaradi svetlobe jih sploh lahko občudujemo. Saj poznaš reklo: »Ponoči je vsaka krava črna.« Naše oko sprejme svetlobne dražljaje, ki v možganih sprožijo zaznavo oblike in barve sveta, ki ga gledamo. Če znaš opazovati, ti ni nikoli dolgčas. Prepustiš se lepoti cvetočega travnika ali občuduješ en cvet. Odkriješ živali, ki se, kot se zdi, kar naenkrat pokažejo. Pa so tam že ves čas, le ti postaneš pozoren in jih zato opaziš.

Barve in vzorci

So živali in rastline pisane kar tako ali imajo barve zanje poseben pomen? Barve so pravzaprav poseben jezik, s katerim se bitja tiho, a učinkovito sporazumevajo med seboj in z drugimi bitji. Z barvami rastline vabijo opraševalce, živali nasprotni spol ali odganjajo plenilce, se pred njimi skrijejo ali opozarjajo, da so strupene.

Vse ima smisel

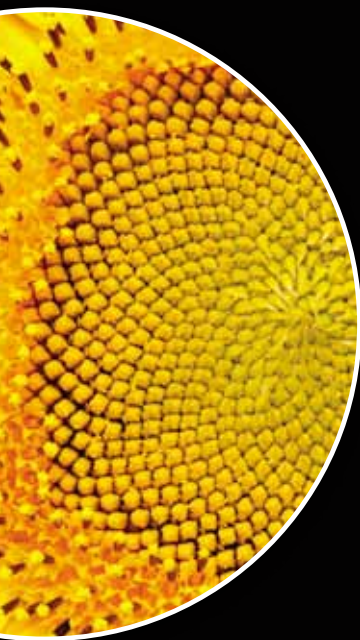
Bitja pa niso le enakomerno obarvana, ampak imajo različne vzorce: proge, lise, pike. Rastline in živali imajo podobne vzorce. In ko opazujemo »cvet« sončnice od blizu, nas očarajo v spiralo urejeni cevasti cvetovi socvetja. Koliko cvetov skriva v sebi tako obliko? Tudi nekatere galaksije in gmote oblakov so urejene v spiralo. Zakaj? Kako? Tu nastopi matematika v vsej svoji lepoti. V vzorcih prepoznamo matematične zakone. Z njimi razkrijemo skrivnost podobnih vzorcev v zemeljskih plasteh, v kristalih, satovju, na morskih in peščenih sipinah, na nebu, v vesolju, v cvetu in na krilih metulja.

Fibonaccijevo število

Ena takih zakonitosti je Fibonaccijevo število. Dobiš ga, če seštevaš predhodni števili: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21 ...

Če šteješ listke v cvetovih različnih cvetic, dobiš vedno eno izmed Fibonaccijevih števil. Če je prešteti listkov več ali manj, pomeni, da je kakšen odpadel ali da je bila rastlina umetno vzgojena.

Tudi v glasbi, na platnih slikarjev, v našem telesu, vse do razporeditve najmanjših delcev snovi in najbolj oddaljenih galaksij odkrijemo matematične zakonitosti.

FOTOGRAFIE: SHUTTERSTOCK

Raziskovanje je vznemirljivo, občudovanje pomirjujoče.

Jelka Pogačnik

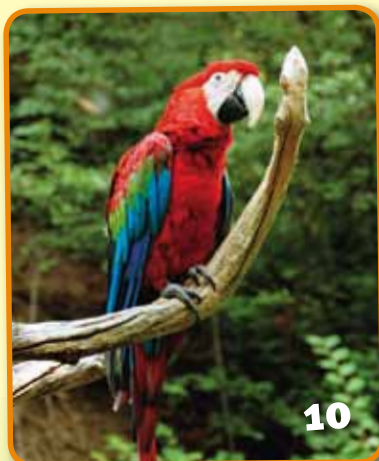
sive celice

6

Živalski

Živali s fotografij vpiši v mrežo.
V obarvani vrstici topota rešitev.

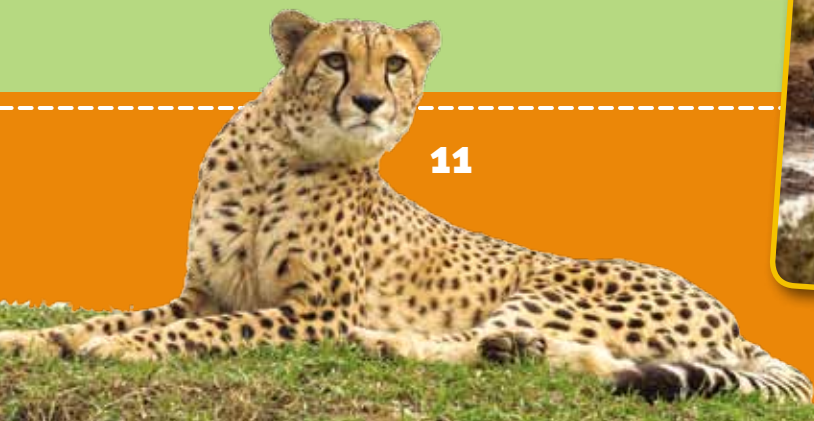
10

*	1	*	2	*	3	*	4	
5								
*		*		*		*		
6				7				
*		*		*		*		8
9							10	
	*		*		*			
*	11							
12								*

Sestavil: Jože Petelin

3

11

2

ka mreža

4

9

8

5

1

7

Izumrli prednik
domačega goveda

12

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Ogrožene kopitarje iz obarvane vrstice napiši na dopisnico in jo pošlji do **31. julija 2014** na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov. Med pravnimi odgovori bomo izžrebali **nagrajenca**, ki bosta prejela **majico Moj planet**. Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 85.

Imena nagrajencev bodo objavljena na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v septembrski številki Mojega planeta.

Uredništvo revije

moj planet

je v majski številki razpisalo 4. nagradni natečaj

HUDA DOGODIVŠČINA V NARAVI,

v kateri nastopi vsaj ena žival.

Poštar nas je razveselil s kar **52 deli** mladih avtorjev stripov iz vse Slovenije. Vsem ustvarjalcem in njihovim mentorjem se za sodelovanje na natečaju iskreno zahvaljujemo.

Posebna tričlanska komisija s predsednikom **Damijanom Stepančičem**, večkrat nagrajenim ilustratorjem in sodelavcem revije **Moj planet**, je imela zelo težko delo, saj so prav vsi avtorji v svoje delo vložili veliko truda in ustvarjalnosti. Izmed vseh prispelih stripov bomo s knjigami in majicami nagradili najboljše avtorje. Damijanu se zahvaljujemo za komentarje, ki jih je prispeval za vsak izbran strip.

Nagrade:

»Arianin strip se zgleduje po junakinjah raznih risanih filmov, kjer prijatelji nastopajo v skupini in ni izrazitega junaka, zato pa je zgodba zelo bogata in večplastna.«

Andraž Levstek, 11 let, iz Ljubljane

»Andražev strip izstopa po dinamični zgodbi, ki gladko teče, risarski del stripa pa deluje izjemno zrelo. Bravo, kar tako naprej!«

Ariana Grabnar, 11 let, iz Ljubljane

Mitja Kaferle, 10 let, iz Velike Loke

»Mitjev strip prav tako vsebuje fantazijske elemente, saj živali in ljudje med sabo nemoteno komunicirajo, kar je odlika vseh omenjenih stripov. To pa tudi kaže na to, da razumete, kaj vse strip kot medij ponuja: od mesojedih rastlin do govorečih jelenov.«

Julija Žiger, 10 let, iz Orehove vasi

»Julijin strip vsebuje enega junaka, ki nas nagovarja in ga skupaj z njegovimi težavami spremljamo skozi celoten strip. Deluje fantazijsko, saj se muc k nam obrača s čisto človeškimi težavami, zato učinkuje zelo doživečo.«

Sara Vidovič iz Vidma pri Ptuj

»Na koncu bi omenil še strip najmlajše udeleženke Sare, ki je izbrala najtežjo pot za pripovedovanje zgodbe; dogajanje se odvija samo s sličicami, brez nepotrebnih besed in stavkov, kar je težko delo in zahteva veliko truda.«

Vsem želimo še naprej kar največ užitka v risanju stripov! Ne pozabite, med počitnicami se vam bo zgodilo ogromno zanimivih stvari; če jih poveste v stripu, bodo zgodbe še bolj čarobne.

Lep pozdrav od Damijana in uredništva!

Tipi – indijanski šotor

Nomadska ljudstva so za svoje domove uporabljala šotore. Najpogosteje so jih izdelovali iz živalskih kož. Tipiji so pozimi ljudem dajali toploto, poleti pa so jih varovali pred vročino. Hitro in enostavno so jih postavili in podrti, če so se odločili za selitev.

Poletje je imeniten čas za zabavo in ustvarjanje. Te mika, da bi si naredil svoj novi poletni dom, v katerem se lahko družite in igrate s prijatelji ali v njem celo prespite? Ni težko, pa še zabavno je. Poišči primeren raven prostor na travi in se loti dela.

Naredi si svoj tipi

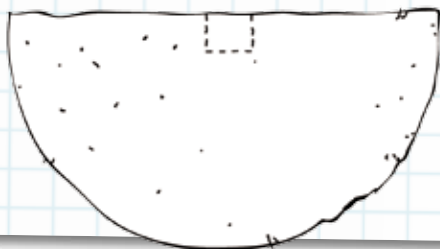
Potrebuješ:

- 8 palic, dolgih približno 2 m
- vrv
- škarje, flomaster
- ščipalke za perilo
- tkanino za pokrivalo (platno, stare rjuhe ...)

POSTOPEK

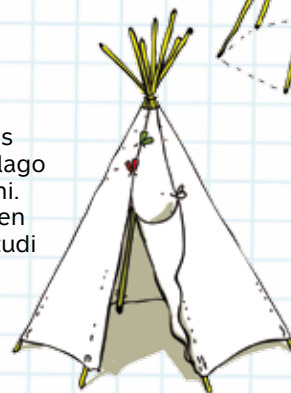
1. Na flomaster priveži vrvico. Pritrdi jo na sredino spodnjega dela tkanine za pokrivalo in nanjo nariši polkrog. S škarjami odreži ostanek blaga. V zgornjem kotu blaga nariši manjši kvadrat in ga izreži.

2. Okrog zgornjega konca treh palic prepleti vrv ter jo trdno zveži z vozlom. Trinožno strukturo postavi pokonci. Preostale palice razporedi enakomerno okrog trinožne strukture in jih pri vrhu zveži.

3. Ogrodje prekrij s pokrivalom in blago spni s ščipalkami. Če želiš bolj trden šotor, ga lahko tudi sešiješ.

4. Si ustvarjalen? Blago poslikaj z imenitnimi vzorci.

M. B.

Si na svoj šotor ponosen? Čim prej nam pošlji fotografijo na moj.planet@mkz.si in morda boš dobil nagrado – majico Moj planet.

**SPREMLJAJTE DIRKO PO FRANCIJI NA TV SLO 2,
WWW.RTVSLO.SI/TOUR2014 IN VALU 202
MED 5. IN 27. JULIJEM 2014**

3664 KILOMETROV, 21 DNI VRTENJA PEDAL, ZGOLJ 2 DNEVA POČITKA IN LE 1 ZMAGOVALEC V SKUPNEM SEŠTEVKU NAJPRESTIŽNEJŠE KOLESARSKE DIRKE NA SVETU.

Dav Pilkey

KAPITAN GATNIK IN STRAHOTNA VRNITEV ZVONČKOHLAČA CINGLJA

Deveti epski roman

Si predstavljaš, da te za vse življenje pošljejo v zapor? A obstaja tudi časoplovni čudak Zvončkohlač Cingelj, ki te izvleče iz zapahov. Naša junaka Grega in Klemen se vračata v preteklost, v čas, ko je nanju prežal težak po imenu Hanzi Hrupnik. In ker si junaka takrat še nista izmislila Kapitana Gatnika, se morata najti sama. Vprašanje je, ali bodo njuni možgani zadoščali, da premagata Hanzija in druge težake ... Kdor je že imel v rokah Gatnika, ve, da se bo nasmejal do solz. Knjiga vsebuje tudi slikogib. Prevod Boštjan Gorenc Pižama.

Dav Pilkey

KAPITAN GATNIK IN RAZJARJENO ROHNENJE RADIOAKTIVNIH ROBOBOKSARIC

Deseti epski roman

Junaka Grega in Klemen sta v prejšnji knjigi pristala kot zlobna piflarska zombija, obsojena na veke vekov, in brezupno tavata po svetu. Toda zakaj ju Kapitan Gatnik ni rešil? Odgovor na težko vprašanje se skriva v zlobnem Zvončkohlaču Cinglju, ki je preprečil, da bi junaka ustvarila Kapitana Gatnika. In ker je tok človeške zgodovine obrnjen na glavo, je treba najti rešitev za nastale razmere. Prevod Boštjan Gorenc Pižama.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali www.emka.si

novost

Naravoslovje za najmlajše – tekmovanje Kresnička

V šolskem letu 2014/15 bodo pri Društvu matematikov, fizikov in astronomov Slovenije (DMFA), kjer že desetletja organizirajo tekmovanja iz znanja matematike, fizike, v zadnjih letih pa tudi iz astronomije in razvedrilne matematike, prvič izpeljali tudi tekmovanje iz naravoslovja **KRESNIČKA**. Tekmovanje bo imelo samo šolsko stopnjo in bo namenjeno učencem **od 1. do 7. razreda**. Tekmovalne naloge bodo izbirnega tipa, podobno kot pri tekmovanju Kenguru. Najpomembnejši del bo potekal v mesecih pred tekmovanjem, ko bodo tisti, ki jih naravoslovje vsaj malo zanima (in med njimi si tudi ti, ki to bereš), doma ali v šoli lahko izvedli tekmovalne poskuse. Navodila za poskuse (dva ali trije za vsako kategorijo) bodo objavljena v razpisu tekmovanja na spletni strani DMFA. Tam bo kmalu objavljen tudi natančnejši opis tekmovanja.

Prvo tekmovanje Kresnička bo potekalo 11. februarja 2015 sočasno s šolskim tekmovanjem iz znanja fizike.

kresnička

dmfa

Več si poglej na: www.dmfa.si

**KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV,
DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVJI MOJ PLANET**

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____
(ime in priimek)

(naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagrajencih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Nagrajenci

**NAGRAJENCI IZ JUNIJSKE
ŠTEVILKE REVJE
MOJ PLANET**

DREVESNA NALOGA

Rešitev: **palma**

Majico prejmeta

Šana Krznar

iz Mežice in

Jakob Krajnc

iz Malečnika.

Nagradi bomo poslali
po pošti.

**Nagrajencema iskreno
čestitamo!**

ZELENJAVA JE KUL, ker:

- 🍅 pripomore k boljšemu počutju in zdravju;
- 🍅 daje energijo;
- 🍅 je dobrega okusa.

SVEŽO IN NARAVNO PRIDELANO ZELENJAVO JE DOBRO UŽIVATI, ker:

- 🍅 je bogat vir prehranskih vlaknin;
- 🍅 vsebuje veliko vitaminov, mineralov in malo maščob;
- 🍅 z njo izboljšamo prehranjevalne navade.
- 🍅 tako prispevamo veliko dobrega in koristnega k okolju.

OGLASNO SPOROČILO

gusarska ladja

1. Katera krpica spada na prednje jadro?

2. Kateri del ograje nadaljuje ornament?

3. Pomagaj potapljaču do zaklada! Koliko mečev si pobral na poti do zaklada?

4. Katera oplata je prava?

5. Preštej vse topove!

6. Kolikšna je bila posadka ladje?

7. Kateri ključ odpre skrinjo z zakladom?

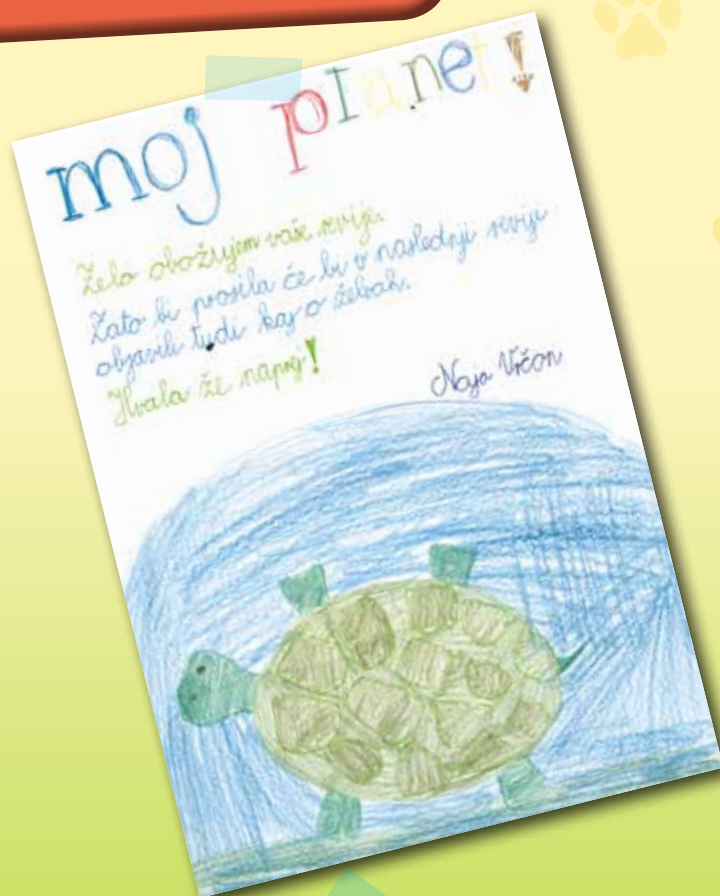
8. Ilustrator je na ladji narisal en nesmisel. Kateri?

9. Trije predmeti ne spadajo na ladjo. Kateri?

ILUSTRACIJA: DAMIJAN STEPANČIČ

Damijan Stepančič

Dragi Moj planet,

zelo imam rad naravo in živali.
Veselim se počitnic, ker gremo
na morje in v Bohinj. Prosim za
poster islandskega konja. Pisal sem
Vetku, pa mi ni odgovoril.

Lepo se imej in še bodi dober
naprej.

Luka, 9 let

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa objavljamo še več vaših pisem.

V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali moj.planet@mkz.si. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 85.**

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko tudi **pišete dr. Vetku**, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.

Hvala za vaša pisma,
pohvale in predloge,
ki jih tako pridno
pošiljate!

moj planet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO!

BARVNI
POSTERJI,
PLAKATI
ZA UČENJE
IN DARILA!

NOVE RUBRIKE:

- Iz sveta najmanjših in največjih živali
- Odgovori na vprašanje KAKO? z reportažami s terena
- Rekorderji iz živalskega kraljestva
- natečaj Turizmu pomaga lastna glava in tekmovanje iz naravoslovja Kresnička

Ob naročilu revije Moj planet
2 DARILI BREZPLAČNO!

OSUPLJIVI PLANET

OBESEK ZA KLJUČE

Revija MOJ PLANET je izvirna slovenska naravoslovna revija za šolarje, ki spodbuja raziskovalno žilico, pustolovskega duha in ljubezen do narave. Privlačno predstavlja živali vseh velikosti in vrst. Razkriva skrivnosti rastlin, naravnih pojavov, vesolja in sveta ... Krepi vedoželjnost, pomaga pri šolskem delu in spodbuja k sodelovanju na natečajih in soustvarjanju revije.

Spoznaj najbolj nore rekorde, kar jih je zakuhala narava! Osupljiva dejstva o našem planetu te bodo kratkočasila, hkrati pa se boš marsikaj zanimivega naučil(a).

Prikupna nasmejana opica te bo hitro spravila v dobro voljo, skrbno varovala tvoje ključke ali ti preprosto krasila nahrbtnik ali peresnico.

Najhitrejšje naročanje: ☎ 080 11 08 ☎ www.mladinska.com/revije

Prihodnji mesec v Mojem planetu

Rdečekokica

Dojenček pred rojstvom

Nušin kotiček – hrčki

Naslednja številka izide
1. septembra.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?

Kviz po poletni številki

1.

Tarponi so velike in močne
plenilske ribe.

DRŽI

NE DRŽI

6.

Kozorogom nehalo rasti rogov,
ko so stari tri leta.

DRŽI

NE DRŽI

2.

Napoleon Bonaparte se je rodil
v Piranu.

DRŽI

NE DRŽI

7.

Morska vetrnica je rastlina.

DRŽI

NE DRŽI

3.

Korzika je slikovit in hribovit
sredozemski otok.

DRŽI

NE DRŽI

8.

Psi z dolgimi gobci lažje
prenašajo vročino kot
kratkogobčne pasme.

DRŽI

NE DRŽI

4.

Strele so nevarnejše od grmenja.

DRŽI

NE DRŽI

9.

Lubenica vsebuje veliko
sladkorjev in vode.

DRŽI

NE DRŽI

5.

Istra slovi po oljkah, tartufih,
fužih in drugih dobrotah.

DRŽI

NE DRŽI

10.

Na natečaju za naj strip smo
nagradili tri najboljše učitelje.

DRŽI

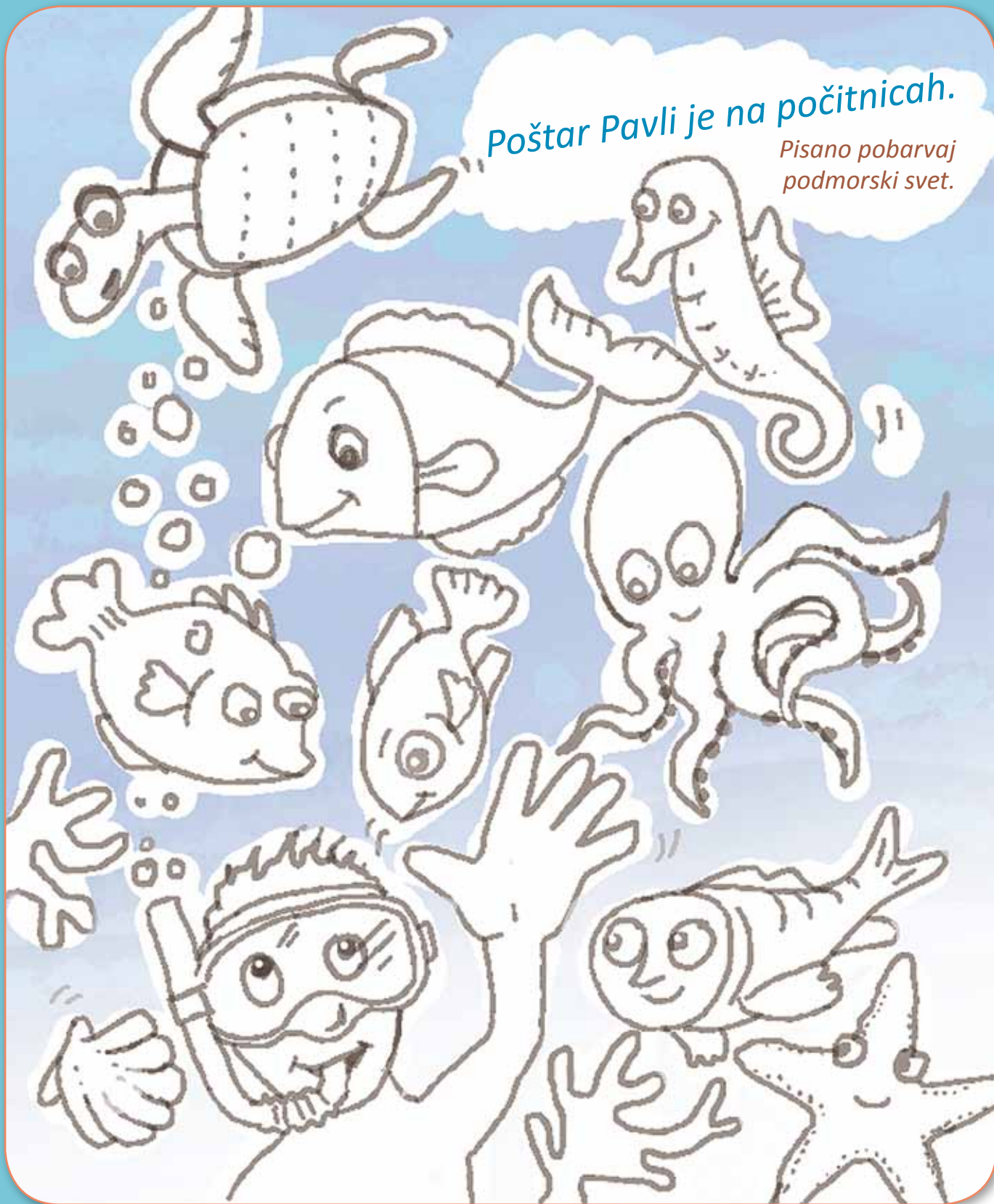
NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, julij-avgust 2014, leto 9 • Na leto izide 12 števil. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Senja Požar • Urednica: Maja Bajželj • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Lektorica: Vera Jakopič • Nastov uredništva: Moj planet, 1536 Ljubljana, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 7.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke 11-12 za naročnike v šoli je 7,80 €, za individualne naročnike 8,32 €, v prosti prodaji 9,90 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštšina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravčasno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštšina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • Naročanje revij: Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • Oseba, odgovorna za oglaševalske vsebine: Martina Dolgan, vodja službe Marketing in oglasno trženje. • Oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 241 37 06 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Revijo sofinancirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Izid publikacije je finančno podprla agencija ARRS iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Poštar Pavli je na počitnicah.

*Pisano pobarvaj
podmorski svet.*

VRNEMO DO
100%
KUPNINE!*

10€
BONUSA

Samsung
Galaxy Trend
Lite

168 €
S kartico SIM

Samsung
E2200

48 €
S kartico SIM

10€
BONUSA

DVAKRAT VEČ ZABAVE S PAKETI MOBI!

30-dnevna
OPCIJA**

Minute v vsa
SLO omrežja

Sporočila
SMS

Prenos
podatkov

Cena

MOBI
50

~~50~~
100
enot

5 €

MOBI
100

~~100~~
200
enot

9 €

Z opcijama **Mobi 50** ali **Mobi 100**

zakupi **enote**, ki jih porabiš po svojej!

Za vklop **pošlji SMS** s ključno besedo

MOBI 50 ali **MOBI 100** na **1918**.

Do **31. 8. 2014** izkoristi promocijsko

ponudbo, ki ti prinaša **podvojene enote**!

Zgodbe, ki jih je vredno odkrivati.

www.telekom.si

TelekomSlovenije

Bonus 10 EUR velja za paketa Mobi Samsung Galaxy Trend Lite in Samsung E2200 in je v obliki prednaloženega dobroimetja na računu Mobi.

*Aktivacijska koda za storitev Vračilo do višine kupnine je priložena paketoma Mobi Samsung Galaxy Trend Lite in Samsung E2200. Uporabnik Mobi lahko na izbrani aktivni številki Mobi vključi storitev Vračilo do višine kupnine do 31. 8. 2014 s poslanim sporočilom SMS na 1918 in ključno besedo KUPNINA xxxxxxxx (xxxxxxxx predstavlja enkratno kodo za aktivacijo storitve, ki je priložena navedenima paketoma Mobi). Poslano sporočilo SMS se zaračuna po veljavnem ceniku Mobi. Količina paketov Mobi je omejena. Telekom Slovenije si pridržuje pravico do sprememb cen in pogojev.

**Uporabniki Mobi, ki v promocijskem obdobju od 15. 6. do 31. 8. 2014 zakupijo 30-dnevno opcijo Mobi 50 ali Mobi 100, ob vsakem zakupu izbrane opcije pridobijo dvojne količine enot storitev. Za vklop opcije uporabnik Mobi pošlje sporočilo SMS z besedilom MOBI 50 ali MOBI 100 na 1918. Poslano sporočilo SMS za vklop se zaračuna skladno z veljavnim cenikom. Vključene količine enot izbrane opcije veljajo v mobilnem omrežju Telekom Slovenije. 1 enota je enaka 1 minuti klica v vsa slovenska omrežja ali 1 poslanemu sporočilu SMS ali 1 MB prenosa podatkov. Veljavnost opcije je 30 dni od vklopa, neuporabljena količina enot storitev po preteku tega obdobja zapade. Opravljene storitve nad vključeno količino se zaračunavajo po veljavnem ceniku pred iztekom 30 dni in po preteku tega obdobja, če se opcija ne vključi ponovno. Posamezni opciji se lahko zakupita večkrat, možen je tudi sočasen zakup. Klici na prejemnike, komercialne in posebne številke ter videotelefonija in prenos podatkov prek klične povezave, se zaračunavajo po veljavnem ceniku in se ne odštevajo iz količine zakupljenih enot storitev. Ob morebitnem sočasnem vklopu se količine iz opcij Mobi 50 ali Mobi 100 ne seštevajo s količinami ostalih 30 dnevnihih opcij (opcije Mobi A, B in C, opcije SMS Mobi, opcije Mobilni Internet Mobi) ali z 1-dnevno opcijo Mobilni Internet Mobi 1 GB 1 Dan in ne podaljšujejo datuma veljavnosti ostalih 30 dnevnihih opcij ali 1-dnevni opciji Mobilni Internet Mobi 1 GB 1 Dan in obratno.

Cene so v EUR z DDV. Slike so simbolične. Za več informacij o paketih Mobi, storitvi Vračilo do višine kupnine, opciji Mobi 50 in Mobi 100 in ostalih storitvah Mobi obiščite www.telekom.si, Telekomov center, pooblaščen prodajno mesto ali pokličite 041 700 700 oz. 080 8000.